

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tereza Šabatková

**Důsledky porušení předpisů o dokazování pro
účinnost důkazů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 26.6.2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 180 367 znaků včetně mezer.

.....

Tereza Šabatková

V Praze dne 26.6.2018

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, JUDr. Jaromíru Hořákovi, PhD., za odborné konzultace i cenné rady. Děkuji také své rodině a přátelům. Největší dík však patří mým rodičům za neskutečnou podporu, které se mi od nich v průběhu studijních let dostávalo.

Obsah

Úvod.....	1
1 Obecný úvod k dokazování.....	3
1.1 Pojmy důkazního práva.....	3
1.2 Prameny dokazování.....	3
1.3 Zásady.....	5
1.4 Proces dokazování.....	8
2 Teorie a praxe nezákonnosti důkazů.....	10
2.1 Přípustnost a zákonnost důkazů.....	10
2.2 Teoretický výklad k neúčinným důkazům.....	11
2.2.1 Absolutní neúčinnost důkazů.....	12
2.2.2 Relativní neúčinnost důkazů.....	13
2.3 Zákonné meze dokazování a důsledky jejich překročení.....	14
2.3.1 Nezákonné důkazní prostředky.....	14
2.3.2 Nezákonný subjekt dokazování.....	16
2.3.3 Nezákonné procesní stádium.....	20
2.3.4 Nezákonný předmět důkazu.....	22
2.3.5 Nezákonný způsob provedení důkazu.....	23
2.4 Důkazy získané na základě neúčinných důkazů.....	24
2.4.1 Vývoj v USA.....	25
2.4.2 Evropský soud pro lidská práva.....	27
2.4.3 Plody z otráveného stromu v českém procesu.....	30
3 Přípustnost obrazových, zvukových a jiných záznamů.....	35
3.1 Ústavněprávní rozměr.....	35
3.1.1 Test proporcionality.....	36
3.2 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.....	41
3.2.1 Základní charakteristika institutu.....	41
3.2.2 Nepřípustnost odposlechu mezi obhájcem a obviněným.....	43
3.2.3 Užití záznamu jako důkazu v trestním řízení.....	47
3.2.4 Údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu.....	52
3.3 Sledování osob a věcí podle § 158d.....	54
3.4 Soukromé záznamy jako důkazy v trestním řízení.....	59
3.5 Věc <i>Rath</i>	63
Závěr.....	70
Seznam zkratk.....	74
Seznam použitých zdrojů.....	75

Abstrakt.....	81
Abstract	82

Úvod

Dokazování je stěžejní součástí trestního řízení, neboť pouze na základě předložených důkazů může soud rozhodnout o vině obžalovaného a následně uložit odpovídající trest. Nikoli každý předložený důkaz však může být zohledněn při závěrečném soudním hodnocení důkazů, a právě otázkou rozlišování důkazů na účinné a neúčinné, případně přípustné a nepřípustné, se zabývá předkládaná diplomová práce. Bude pojednávat především o mezích dokazování, které jsou dány jednak právními předpisy, jak ostatně vyplývá ze samotného názvu práce, ale také o mantinelech nastavených soudní judikaturou, která v otázce dokazování hraje význačnou úlohu. Téma zabývající se porušováním pravidel o dokazování považuji za vysoce významné právě z hlediska dopadu na konečné meritorní rozhodnutí.

Cílem této práce je uvést čtenáře do problematiky neúčinných důkazů. V první řadě bude rozebrána právní úprava, která bude doplněna o komentovaný výklad s využitím několika monografií, učebnic a komentářů, ale především se opírá o časopisecké články z per odborníků. Za hlavní cíl si kladu, aby tato práce nebyla pouze teoretickým pojednáním, ale aby především odrážela aplikaci probíraných institutů v praxi, proto se pokusím teoretické výklady doplnit ve velké míře také relevantní judikaturou, abych dotvořila co možná nejkompaktnější obrázek o probíraném tématu. Ačkoli má práce bude zaměřena čistě na český trestní proces, v kapitole o plodech z otráveného stromu se vzhledem k americkému původu této teorie, dotknu i vývoje mimo Českou republiku, to však bude komparace pouze minimální, která má sloužit lepšímu uchopení i pochopení původem americké doktríny.

Celá práce bude rozdělena na pět kapitol včetně úvodu a závěru. První ze tří ústředních kapitol bude zasvěcena definicím a pojmům v dokazování, pramenům, procesu dokazování a zásadám ovládajícím dokazování v trestním řízení, neboť to považuji za podstatné pro ucelenost celé práce. Druhá ústřední kapitola se bude věnovat teoretickému výkladu účinných a neúčinných důkazů doplněných o soudní rozhodnutí. Stěžejní podkapitola se soustředí na rozebrání pěti kritérií zákonnosti dokazování takto definovaných Repíkem ve článku z roku 1982, které i v současné době, tedy po více než třech dekádách od jeho vydání, považuji za přehledné a stále platné zpracování této problematiky. Nebude chybět podkapitola o důkazech získaných na základě neúčinných důkazů (tzv. plody z otráveného stromu), kde v popředí bude stát otázka, zda neúčinnost

důkazů působí na dálku a zda se přenáší na další důkazy z neúčinného důkazu odvozené. Ve třetí ústřední kapitole se budu věnovat už specifickým důkazním prostředkům, které rozeberu optikou dříve rozebraných teoretických pouček. Konkrétně se zaměřím na přípustnost a účinnost obrazových, zvukových a jiných záznamů, kam spadá především odposlech a záznam telekomunikačního provozu, sledování osob a věcí jako operativně pátrací prostředek a záznamy pořízené soukromými osobami. Tyto zmíněné instituty si dle mého názoru zaslouží bližší zkoumání především z důvodu jejich zásahu do soukromé sféry jednotlivců, který je obzvláště markantní při zaznamenávání soukromých rozhovorů a stejně jako by mělo být jejich užití svázáno přísnými kritérii, stejně přísně by měl soud při hodnocení důkazů zkoumat, zda nedošlo k jejich zneužití indikující možnou neúčinnost. I v této poslední kapitole nebude o soudní rozhodnutí nouze. Vzhledem k zásahům do ústavně zaručených práv a svobod, bude kapitola prostoupena rozhodnutími nejen obecných soudů, ale i soudu Ústavního.

1 Obecný úvod k dokazování

1.1 Pojmy důkazního práva

Dokazování je součástí trestního řízení. Jedná se o „*trestním řádem vymezený postup orgánů činných v trestním řízení za zákonem vymezené součinnosti stran, jehož smyslem je poznání skutkových okolností důležitých pro další postup orgánů činných v trestním řízení a v konečné fázi i pro rozhodnutí*“.¹ Jde o opatření důkazů, jejich provedení, procesní zachycení a následné zhodnocení skutkových okolností z nich vyplývajících. Cílem je zjištění objektivní reality, jejíž poznání slouží ke správnému posouzení věci.

Výsledkem dokazování je důkaz, tedy přímý poznatek získaný z důkazního prostředku během procesního dokazování.

Důkazním prostředkem rozumíme procesní činnost orgánů činných v trestním řízení nebo oprávněné strany trestního řízení, která slouží k poznání skutečnosti, jež má být zjištěna. Typicky půjde o výslech osob nebo ohledání věci. Skutečnost, která se při dokazování zjišťuje, se pak označuje jako předmět důkazu.

Pramenem důkazu jsou nositelé informace, z níž se čerpá poznatek. Mohou jím být osoby nebo věci.

Nutno podotknout, že text zákona pojmy důkaz, důkazní prostředek či pramen důkazu důsledně nerozlišuje, neboť spolu uvedené pojmy úzce souvisejí. Praxe tedy v tomto směru nedodrжуje teoretické definice dané trestněprávní naukou a především pojmy důkaz a důkazní prostředek zaměňuje.²

1.2 Prameny dokazování

Při respektování hierarchizace právních norem je třeba i v případě dokazování na prvním místě zmínit právní předpisy na ústavní úrovni. V Ústavě ČR je zakotvena ústnost a veřejnost jednání před soudem a rovnost účastníků (čl. 96 odst. 2 Ústavy). Listina základních práv a svobod pak celou hlavu pátou věnuje právu na soudní a jinou právní ochranu. Zakotvuje některé zásady ovládající trestní proces a některá práva obviněného, kdy pro proces dokazování má největší význam stanovení principu presumpce nevin

---

¹ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 346. ISBN 978-80-7400-496-4.

² Tamtéž, s. 346 – 349

(čl. 40 odst. 2 Listiny) a možnost obviněného vyjádřit se ke všem důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny).

Zásadám spravedlivého trestního procesu se věnují i mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána. Významnou úlohu hraje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod přijatá na půdě Rady Evropy roku 1950 a Protokoly, které ji doplňují. K Úmluvě přistoupila v roce 1992 i tehdejší Česká a Slovenská Federativní Republika a je tak spolu s Protokoly součástí právního řádu. V Úmluvě zaručená práva obsahují i právo na spravedlivý proces, včetně výčtu minimálních práv obviněného, mezi které patří i právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě (čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy). Přestože Ústavní soud si vyhradil právo chránit i práva zaručená touto Úmluvou³, důležitou institucí se stal Evropský soud pro lidská práva, k němuž se mohou obracet fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny jednotlivců v případě, že ze strany státu bylo porušeno jejich právo vyplývající z Úmluvy a Protokolů (čl. 34 Úmluvy).

Mezi další mezinárodní dokumenty dotýkající se spravedlivého procesu patří Mezinárodní pakt o občanských a politických právech v platnosti pro Československou socialistickou republiku od roku 1976 (čl. 14) a Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání v platnosti od 1987 (čl. 15).

Mezinárodní úprava obsahuje pouze základní principy, na kterých by měl být spravedlivý proces vystavěn. Nesnaží se o sjednocení oblasti dokazování, to je ponecháno v gesci jednotlivých států, které při respektování těchto zásad konkretizují postupy při dokazování ve vnitrostátních právních předpisech.

Jádrem právní úpravy dokazování je bezesporu trestní řád. V hlavě první v § 2 jsou zakotveny zásady dokazování, ustanovení hlavy páté (§ 89–118 TrŘ) pak dokazování upravuje podrobněji. Ustanovení důležitá pro procesní dokazování nalezneme i na dalších místech trestního řádu, jde např. o úpravu neodkladných a neopakovatelných úkonů, postup policejního orgánu před zahájením trestního stíhání, provádění důkazů před soudem v hlavním líčení a při veřejném a neveřejném zasedání, případně dokazování v rámci podaných řádných a mimořádných opravných prostředků. Pro účely této práce je stěžejní i úprava operativně pátracích prostředků.

---

³ Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01

Vzhledem k participaci subjektů trestního řízení na dokazování jsou pramenem také předpisy upravující činnost těchto subjektů, zejména jejich působnost a příslušnost. Pro státní zástupce se jedná především o zákon o státním zastupitelství⁴ a vyhlášku o jednacím řádu státního zastupitelství⁵. Díky mnohosti policejních orgánů jsou tyto upraveny dílčími zákony⁶, prostor bude věnován převážně zákonu o Policii ČR upravující policejní útvary jakožto orgány s obecnou působností.

Jako zdroj poznání a pramen práva nutno uvést i judikatorní činnost soudů. Obzvláště pro zpracovávané téma neúčinnosti důkazů, tedy oblast minimálně poznamenanou pozitivním právem, hraje judikatura význačnou úlohu a pomáhá nám jako vodítko při procesu dokazování. Nejautoritativnější jsou rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, jejichž úkolem je mimo jiné sjednocování judikatury nižších soudů.⁷ Při zásahu do základních práv a svobod pak na řadu přichází Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti, řízení před ním však předpokládá porušení práv vyplývajících z ústavních zákonů, v případě dokazování půjde o ustanovení zaručující spravedlivý trestní proces. Roli další neoficiální instance pak hraje již výše zmíněný Evropský soud pro lidská práva střežící dodržování Úmluvy.

1.3 Zásady

Celý právní řád je prostoupen právními principy, které nám umožňují lépe pochopit jednotlivé právní instituty a následně je správně interpretovat a aplikovat. Kromě obecných principů, které dopadají na celý právní systém a dovozujeme je zejména z předpisů nejvyšší právní síly, existují i odvětvové právní principy charakteristické pouze pro určitou část právního řádu. I trestní právo procesní je ovládáno zásadami, jednak obsaženými v Ústavě a v Listině, jednak vyjmenovanými v ust. § 2 trestního řádu. Mnohé z těchto zásad se překrývají. Zásady trestního procesu se dále rozčleňují podle převážného obsahu na obecné

---

⁴ Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli

⁶ Např. zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů; zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky; zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii; zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky atd.

⁷ Srov. ust. § 14 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

zásady, zásady zahájení řízení, zásadu veřejnosti, zásady dokazování a zásadu materiální pravdy.⁸

Mezi zásady dokazování se pak řadí zásada vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, presumpce nevinny a volného hodnocení důkazů.

Zásada presumpce nevinny podle Listiny říká, že „každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena“⁹. Obdobné ustanovení nalezneme i v § 2 odst. 2 TrŘ. Zásada vyjadřuje povinnost orgánů činných v trestním řízení dokázat vinu obviněného a objasnit okolnosti svědčící v jeho prospěch i neprospěch. Naopak obviněný sám není povinen žádnou skutečnost dokazovat, opět ani ve svůj prospěch, natož v neprospěch, což by se přičilo zásadě zákazu sebeobviňování včetně dílčího pravidla *nemo tenetur edere instrumenta contra se*, tedy nikdo není povinen vydávat důkazy proti sobě.¹⁰

Se zásadou presumpce nevinny úzce souvisí zásada pravdivého zjištění skutkového stavu věci, podle níž orgány činné v trestním řízení provádějí dokazování pouze v nezbytném rozsahu důležitém pro vydání konkrétního rozhodnutí.¹¹

Zásada vyhledávací ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost zjišťovat skutečnosti důležité pro trestní řízení. Nejsou zde vázány návrhy stran, nepotřebují ani jejich součinnost, přestože ji trestní řád předpokládá.¹² Stranám však není odepřeno vykonávat právo na obhajobu, proto mohou důkazy vyhledat, předložit nebo navrhnout jejich provedení. Strany samy tak mohou předkládat důkazy svědčící v jejich prospěch nebo zpochybňovat důkazy předložené orgány činnými v trestním řízení.

Zásada ústnosti se projevuje především v jednání před soudy tím, že se důkazy provádějí ústně. Pro naplnění zásady bezprostřednosti je pak důležité, aby soudce sám vnímal důkazy a seznamoval se s nimi při hlavním líčení a své poznatky čerpal z pramene nejbližšího zjišťované skutečnosti.¹³

---

⁸ FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6. akt. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 88. ISBN 978-80-7478-750-8.

⁹ Čl. 40 odst. 2 Listiny

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 350 – 351. ISBN 978-80-7400-496-4.

¹¹ Tamtéž, s. 354

¹² Srov. ust. § 2 odst. 5 TrŘ, § 33 odst. 1 TrŘ, § 89 odst. 2 TrŘ, § 92 odst. 2, § 166 odst. 1 TrŘ

¹³ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 353. ISBN 978-80-7400-496-4.

Zásada volného hodnocení důkazů pak soudci dává volnost v uvážení, které z důkazů považuje za přesvědčivé. Limitem soudce je zákon, resp. mezinárodní smlouva, a vnitřní přesvědčení samotného soudce o správnosti dokazovaných skutečností. Posuzuje přitom závažnost, věrohodnost a pravdivost důkazu.¹⁴ Neexistuje hierarchie důkazů, není řečeno který důkazní prostředek je nutno použít k prokázání některé skutečnosti, ani nejsou stanovena pravidla pro hodnocení důkazů.¹⁵

Samostatně stojícím principem trestního procesu je zásada materiální pravdy, která sice teoreticky nebývá řazena mezi zásady dokazování, ale bezprostředně s tím souvisí. Zásada stručně řečeno ukládá orgánům činným v trestním řízení, aby postupovaly v souladu s trestním řádem tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 TrŘ). Nahradila tak zásadu objektivní pravdy, která do 90. let měla vůdčí úlohu a podle níž měl být zjištěn skutečný stav věci. Pravda je však pojem abstraktní a nereálná je představa, že by bylo během trestního procesu možné přesně reprodukovat minulé události. I přes volnější formulaci *bez důvodných pochybností* by však neměly orgány činné v trestním řízení rezignovat na co nejpřesnější poznání objektivní reality.

Zásada materiální pravdy se může dostat (a dostává) do střetu se zásadou řádného zákonného procesu. Ačkoli se jedná o kolizi typickou spíše pro doby minulé, kdy zjištění *pravdy* za každou cenu bylo hlavním posláním vyšetřujících orgánů, i dnes je téma aktuální, přestože už je zdůrazňováno, že zásada řádného zákonného procesu je vždy nadřazena snahám o zjištění skutkového stavu za každou cenu.¹⁶ Aktuálnost tématu je viditelná spíše než v odborných kruzích v reakci společnosti na hraniční případy jako byl třeba Gäfgen rozebraný níže, kdy už v popředí nestojí toliko právo, ale spíše filozofické otázky vnímání spravedlnosti.

Selekce důkazů na přípustné a nepřípustné v trestním procesu je pak chápána jako omezení principu materiální pravdy, kdy kolidující veřejný zájem na zjištění skutkového stavu musí mnohdy ustoupit požadavku na legální postup. Jak trefně poznamenal ve svém

---

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 354. ISBN 978-80-7400-496-4.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 4. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2016. s. 146-153. ISBN 978-80-7502-160-1.

¹⁶ Např. ŠÁMAL, Pavel. Komentář k § 2 [Základní zásady trestního řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 21. ISBN 978-80-7400-465-0.

článku Herczeg: „*problémy, které lze řešit pouze s pomocí mučení, prostě nejsou v právním státě legálně řešitelné, bez ohledu na to, jak to v jednotlivém případě může být tragické.*“¹⁷

1.4 Proces dokazování

V trestním řízení mohou být jako důkazy použity pouze poznatky získané procesním dokazováním. Proces dokazování probíhá v několika stádiích, které spolu úzce souvisejí. Vyhledávání důkazů, opatření důkazů, provádění a procesní zajištění důkazů, prověrka důkazů a na závěr jejich hodnocení.

Vyhledávat důkazy je povinností orgánů činných v trestním řízení, ale toto právo náleží i procesním stranám, které mohou důkazy vyhledávat, předložit a navrhnout jejich provedení (§ 89 odst. 2 TrŘ). Vyhledávání důkazů může probíhat po celou dobu trestního stíhání. Opatřením důkazu se pak rozumí získání dispoziční moci nad důkazem.¹⁸

Při provádění a procesním zajištění důkazů orgány činné v trestním řízení získávají z pramene důkazu informace o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, a to zákonem upraveným nebo dovoleným způsobem. Provádění důkazů probíhá převážně v hlavním líčení, případně při veřejném zasedání, kde musí být provedeny všechny důkazy, ze kterých bude soud vycházet při svém rozhodnutí. Důkazy mohou být provedeny už v přípravném řízení, a to v závislosti na typu přípravného řízení.¹⁹ Způsob provádění důkazů u nejtypičtějších důkazních prostředků je přesně stanoven v trestním řádu. Procesně provedený důkaz se zajišťuje sepsáním protokolu, který je zákonným předpokladem pro užití důkazu v dalších stádiích trestního řízení.²⁰

Při prověrce důkazů se zjišťuje úplnost, spolehlivost a kvalita pramene důkazu, důkazy se navzájem porovnávají, analyzuje se jejich vztah a zjišťují se vzájemné spojitosti mezi důkazy.

---

¹⁷ HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 70. ISSN 1213-5313.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 365 – 366. ISBN 978-80-7400-496-4.

¹⁹ Pozn. v přípravném řízení však orgány činné v trestním řízení podstupují celý proces dokazování od vyhledání důkazů až po jejich vyhodnocení, a to pro účely rozhodnutí a určení dalšího postupu.

²⁰ Srov. ust. § 55, § 95, § 103, § 108 a § 113 TrŘ

Vrcholem procesu dokazování je hodnocení důkazů, jehož účelem je posoudit, zda důkazy poskytují věrohodnou, úplnou a pravdivou informaci o dokazovaných skutečnostech.²¹

---

²¹ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 366 – 368. ISBN 978-80-7400-496-4.

2 Teorie a praxe nezákonnosti důkazů

2.1 Přípustnost a zákonnost důkazů

Závěrečnou fází procesu dokazování je hodnocení důkazů, při kterém orgány činné v trestním řízení přisuzují jednotlivým důkazům hodnotu z hlediska jejich zákonnosti, závažnosti a pravdivosti. Závažností se rozumí upotřebitelnost důkazu pro zjištění skutkového stavu, zajímá nás tedy, zda z důkazu můžeme učinit poznatky o předmětu důkazu. Pravdivost udává, které skutečnosti lze považovat za prokázané a existující. Při hodnocení zákonnosti se pak zkoumá, zda byl důkaz získán v souladu s právními předpisy, tedy zda je zákonný.²² Zjišťování zákonnosti je důležité pro následné posuzování účinnosti, resp. neúčinnosti důkazů.

Vedle nezákonnosti důkazů rozeznáváme jejich nepřípustnost. Nezákonný důkaz je ze své podstaty i nepřípustný. Těžko si lze představit situaci, kdy by přes porušení zákona v podobě podstatné vady během procesu dokazování mohl být daný důkaz užit v trestním řízení jako přípustný. Naopak nepřípustný důkaz může být v některých případech zákonný, respektive opatřený zákonným způsobem. Stane se tak například u podaného oznámení o trestném činu podle ust. § 158 odst. 1 TrŘ. Trestní oznámení, potažmo informace z něj získané, nejsou důkazem ve smyslu trestního řádu, tím je až následný výslech oznamovatele. V něm pak musí být uvedeny všechny rozhodné skutečnosti, a to včetně těch uvedených již v trestním oznámení.²³ Nezákonnost a nepřípustnost se nesmí zaměňovat s pojmem neexistence důkazu. V případě nezákonného nebo nepřípustného důkazu je důkaz sice procesně nepoužitelný, nicméně v objektivní realitě stále existuje.²⁴

Hodnocení zákonnosti důkazů podléhají všechny fáze dokazování. Celý postup by měl být jistě prováděn v souladu se zákonem, zvláště u stádia vyhledávání je však otázkou, nakolik je v moci soudu vůbec zjistit, jakými prostředky byl důkaz policejním orgánem vypátrán. Operativně pátrací činnost probíhající mimo trestní stíhání tak ze své podstaty přezkumu zákonnosti podléhat nemůže. Od začátku prověřovací fáze, tedy od zahájení úkonů trestního řízení, však začíná dozor státního zástupce nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení. Hodnocení z hlediska zákonnosti tak mohou podléhat pouze takové

---

²² JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 4. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2016. s. 389-390. ISBN 978-80-7502-160-1.

²³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. května 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93

²⁴ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 369. ISBN 978-80-7400-496-4.

úkony dokazování, které proběhly podle trestního řádu v rámci trestního řízení, především tedy podle hlavy páté a čtvrté trestního řádu.²⁵

2.2 Teoretický výklad k neúčinným důkazům

Porušení předpisů o dokazování může mít dvojí konsekvence. První se týká dalšího postupu v řízení, především za situace, kdy se bude odstraňovat vzniklá vada dokazování opakováním úkonu. Nás však bude zajímat druhý důsledek, který se vztahuje na důkazní význam vadně opatřeného a provedeného důkazu a jeho použitelnost v trestním řízení.²⁶

Níže budou rozvedena kritéria zákonnosti důkazů z pěti různých hledisek, která určují zákonné meze dokazování. Pokud je důkaz získán v rozporu s procesními pravidly dokazování, resp. překročením takto nastavených hranic, považuje se za nezákonný. Nezákonnost tak může spočívat v užití zakázaného důkazního prostředku nebo pramene důkazu, v provedení důkazu neoprávněným subjektem či ve fázi trestního řízení, kdy daný důkaz provádět nelze. Nezákonnost může náležet i v provedení důkazu způsobem, který zákon neumožňuje, nebo nevztahuje-li se důkaz k předmětu trestního řízení.

Procesním důsledkem zjištěné nezákonnosti je pak právě neúčinnost důkazu. Rozlišit lze dva typy neúčinnosti, a sice absolutní a relativní. Absolutně neúčinný důkaz je důsledkem podstatné vady, kterou nelze odstranit, na rozdíl od relativně neúčinného důkazu, kde je vada odstranitelná. V obou případech se však musí jednat o vadu podstatnou. Co se rozumí pod pojmem podstatná vada a v jakých situacích se o ni bude jednat, definováno není. Trestní řád ale operuje s termínem podstatná vada řízení jako s důvodem pro zrušení rozhodnutí odvolacím soudem, pokud bylo řízení předcházející vydání rozsudku stíženo vadou, která mohla mít vliv na správnost a zákonnost rozhodnutí (§ 258 odst. 1 písm. a) TrŘ). Někdy se místo podstatné vady synonymicky hovoří o vadě závažné. Zde se odkazuje na rozhodnutí při předběžném projednání obžaloby, při kterém soud věc vrátí státnímu zástupci v případě závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze zhojit v řízení před soudem (§ 188 odst. 1 písm. e) TrŘ).²⁷ Podstatnou vadu vždy bude nutno posuzovat podle konkrétních okolností odvíjejících se od procesu

---

²⁵ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 1982, červen-září, s. 126-127. ISSN 1210-6348.

²⁶ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 4. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2016. s. 370. ISBN 978-80-7502-160-1

²⁷ Tamtéž, s. 370-371

dokazování, zejména podle charakteru vady řízení, jejího vlivu na konkrétní důkaz a podle významu důkazu pro trestní řízení i pro rozhodnutí.²⁸

Vedle podstatných vad mohou vzniknout i vady nepodstatné, které nebudou mít vliv na účinnost důkazů v řízení. Půjde převážně o vady ryze formálního charakteru, např. v případě nezjištění všech osobních údajů obviněného dle ust. § 91 odst. 1 TrŘ. Právně se sice jedná o vadný úkon, nicméně vada nedosahuje takové intenzity, aby byl ohrožen účel sledovaný při dokazování, tj. zjištění informací o skutečnostech významných pro trestní řízení.²⁹

2.2.1 Absolutní neúčinnost důkazů

Absolutně neúčinný důkaz je důsledkem podstatné vady, jak bylo rozebráno výše. Při dokazování tedy musí dojít k takovému porušení právních předpisů, které způsobí, že získaný poznatek nelze použít jako důkaz a nesmí se k němu přihlížet při hodnocení důkazů. Podstatná vada je zároveň neodstranitelná a jediným způsobem nápravy zůstává opětovné provedení důkazu v souladu s právními předpisy, pokud to samozřejmě povaha důkazu připouští.³⁰

Absolutně neúčinný důkaz bude vždy ten, jehož užití výslovně zakazuje právní předpis. V trestním řádu je pouze jediné takové ustanovení, a sice ust. § 89 odst. 3 TrŘ, dle něhož je nepřípustný důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení s výjimkou použití proti osobě, která takové donucení, resp. hrozbu použila.

Další podstatné vady způsobující neúčinnost důkazů můžeme dovodit výkladem z jiných ustanovení trestního řádu, případně jsou dovozeny judikatorně. Jde zejména o: obstarání důkazu při provádění nezákonného procesního úkonu³¹, výslech obviněného bez obhájce v případech nutné obhajoby, využívání kápiciozních a sugestivních otázek při výslechu, výslech svědka bez náležitého poučení o právu odepřít výpověď,

---

²⁸ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 371. ISBN 978-80-7400-496-4.

²⁹ PÚRY, František. Komentář k § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I.: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 1340. ISBN 978-80-7400-465-0.

³⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 175. ISBN 978-80-210-7687-7.

³¹ Pozn. Šámal pod to řadí i plody z otráveného stromu

použití znaleckého posudku vypracovaného podjatým znalcem, provádění důkazů ke skutku, pro který nebylo zahájeno trestní stíhání atpod.³²

2.2.2 Relativní neúčinnost důkazů

I v případě relativní neúčinnosti důkazů se musí jednat o podstatnou vadu, která při dokazování nastala. Rozdílem je, že při neúčinnosti relativní je možné existující vadu dodatečně odstranit. Oproti absolutní neúčinnosti, se kterou se v praxi můžeme setkat poměrně často, jsou případy relativní neúčinnosti ojedinělejší a v zásadě se redukuje na situace, kdy je k provedení úkonu potřeba souhlasu určité osoby nebo orgánu. Typicky půjde o dodatečné zproštění mlčenlivosti svědka vyslechnutého i přes zákaz výslechu dle ust. § 99 odst. 1 a 2 TrŘ.³³

Přestože hranice mezi absolutní a relativní neúčinností není přímo stanovena v právním předpise, její teoretické vymezení, kdy na jedné straně stojí vada nezhojitelná a na druhé zhojitelná, nezpůsobuje v praxi mnoho problémů. Co problémy způsobuje, je stanovení podstatné vady a vymezení situací, kdy se o ni jedná a kdy už nikoli. Opět bude třeba vzít v úvahu okolnosti konkrétního případu. Ačkoli je mnoho případů, na kterých se teorie i praxe shodne, jsou některé třecí plochy, na kterých shoda nepanuje. Jako příklad si uveďme poučovací povinnost při výslechu obviněného dle ust. § 91 TrŘ, podle něhož musí být obviněný před prvním výslechem poučen o svých právech. Podle názoru Netta nedostatek poučení při výslechu obviněného způsobuje neúčinnost důkazu, protože se jedná o významné porušení práva obhajoby.³⁴ Naopak Růžek se přiklání k závěru, že v případě poučení se bude o podstatnou vadu jednat pouze, pokud se nedostatky týkají postavení obviněného.³⁵ Jednalo by se například o absenci poučení o právu odmítnout vypovídat. Opačným případem by mohlo být chybějící poučení o právu vyjádřit se ke všem okolnostem, které by za podstatnou vadu považováno nebylo, a tento nedostatek by proto neměl mít vliv na účinnost důkazů.³⁶

---

³² ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 371 - 372. ISBN 978-80-7400-496-4.

³³ Tamtéž, s. 373

³⁴ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 81 – 82. ISBN 80-210-1524-1.

³⁵ RŮŽEK, Antonín. K některým důsledkům porušení předepsaného procesního postupu. *Socialistické soudnictví*. 1966, roč. VI, č. 5, s. 227. ISSN 0560-4052.

³⁶ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 186 – 187. ISBN 978-80-210-7687-7.

2.3 Zákonné meze dokazování a důsledky jejich překročení

Zákonnost důkazu lze posuzovat z několika hledisek. U nás je nejkompaktněji vypracoval Bohumil Repík, podle kterého jsou kritéria zákonnosti následující:

1. „*zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví zákon, popřípadě alespoň připouští zákon,*
2. *zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným,*
3. *zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stádiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním stíhání, zejména pro rozhodnutí soudu,*
4. *zda opatřený a provedený důkaz se týká předmětu dokazování v daném procesu, tj. zda se týká skutku, o němž se řízení vede, popřípadě otázek, o nichž lze a je třeba podle zákona v souvislosti s tímto skutkem v řízení rozhodovat,*
5. *zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon.“*

O kus dále Repík stručněji shrnuje, že „*zákonné meze (hranice) dokazování jsou určeny subjektem a předmětem dokazování, stádiem procesu, v němž se dokazování provádí, prameny důkazů a způsobem dokazování*“.³⁷ Jednotlivá kritéria zákonnosti budou v následující části této práce postupně rozebrána.

2.3.1 Nezáonné důkazní prostředky

Na úvod připomínám nepřesné používání pojmů důkazního práva. Přestože Repík v bodu jedna uvádí, že k zákonnosti důkazu je třeba, aby byl opatřen z pramene, který stanoví, resp. připouští zákon, podle definic uvedených v předchozí kapitole (a vyplývá to i z kontextu Repíkova článku) jsou zde nezáonnými prameny myšleny nezáonné důkazní prostředky a právě o důkazních prostředcích bude tato podkapitola pojednávat.

Podle trestního řádu může „*za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci*“ (§ 89 odst. 2 TrŘ). Zákon demonstrativně uvádí jako důkazní prostředky výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání.

---

³⁷ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 1982, červen-září, s. 125 – 127. ISSN 1210-6348.

Jako zvláštní způsoby dokazování jsou označovány konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě (§ 104a - 104e TrŘ). Samostatně upravuje trestní řád užití odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu (§ 88 TrŘ) a zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků (§ 158b TrŘ).

Kromě zákonem upravených důkazních prostředků je možné použít i jiné, výslovně neupravené. Neuzavřený výčet dovolených důkazních prostředků tak vytváří prostor pro rozhodovací činnost soudů, která zpřesňuje možnosti užití některých z nich. V minulosti tak judikatura například potvrdila možnost využít v trestním řízení důkaz pachovou stopou pomocí metody pachové identifikace, při které se porovnává individuální pach fyzické osoby s pachovou stopou zanechanou typicky na místě činu, a to s využitím speciálně vycvičeného psa.³⁸

Zvolení demonstrativního výčtu umožňuje pružněji reagovat na vývoj v oblasti dokazování, například v souvislosti s novými kriminalistickými postupy. Zároveň dává stranám větší prostor při předkládání důkazů, neboť nejsou svázány pouze upravenými důkazními prostředky.

Ani zásada, podle které *za důkaz může sloužit vše*, však neplatí absolutně a existují z ní výjimky. Na prvním místě je třeba zmínit tzv. vylučovací klauzuli v ust. § 89 odst. 3 TrŘ. Zákon zde výslovně zakazuje užití důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení, ledaže se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila. I z jiných ustanovení trestního řádu lze dovodit nepřipustnost dalších důkazních prostředků.³⁹ Jmenujme například zákaz použití informace z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným (§ 88 odst. 1 TrŘ), nemožnost použít jako podklad pro rozhodnutí úkony učiněné vyloučenými osobami (§ 30 odst. 1 TrŘ) nebo provedení výslechu přes zákaz výslechu nebo při nerespektování práva odepřít výpověď (§ 99 a 100 TrŘ). U řady důkazních prostředků jsou pak stanoveny podmínky pro jejich použití, bez jejichž splnění by se opět jednalo o nezákonný důkazní prostředek. Je tomu tak například při čtení protokolu o výslechu svědka, který je přípustný pouze za podmínek dle ust. § 211 TrŘ.⁴⁰

---

³⁸ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

³⁹ PÚRY, František. Komentář k § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 1336. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 377 – 378. ISBN 978-80-7400-496-4.

Soudní praxe pak nepřipouští jako důkaz výsledek vyšetření na tzv. detektoru lži. Odůvodnění opírá o skutečnost, že podstatou vyšetření na detektoru lži je výsledek obviněného, tedy důkazní prostředek, jehož užití je procesně jasně vymezeno v trestním řádu v ust. § 91 a násl. a v trestním řízení lze použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s těmito ustanoveními.⁴¹

Zákon neukládá, jaký důkazní prostředek je třeba užít k dokázání určité skutečnosti, resp. činí tak zcela výjimečně. Příkladem stanovení povinnosti užití konkrétního důkazního prostředku je nutnost přibrání znalce z oboru psychiatrie pro vyšetření duševního stavu obviněného (§ 116 TrŘ) nebo přibrání dvou znalců k prohlídce a pitvě mrtvoly (§ 105 odst. 4 TrŘ). Obecně ale platí, že každý důkazní prostředek lze užít pro dokázání kterékoli skutečnosti.⁴²

2.3.2 Nezákonný subjekt dokazování

Mezi procesní subjekty, které jsou oprávněny svými úkony ovlivňovat proces dokazování, řadíme orgány činné v trestním řízení, strany trestního řízení a případně ostatní osoby. Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán (§ 12 odst. 1 TrŘ). Stranou je subjekt oprávněný uplatňovat nebo podporovat obžalobu nebo sebe nebo jiného proti obžalobě obhajovat.⁴³ Možnost těchto subjektů uplatňovat svůj vliv na dokazování se různí v jednotlivých stádiích trestního řízení.⁴⁴

V přípravném řízení provádí potřebná šetření k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení policejní orgán. Policejní orgán obstarává potřebné podklady, vyžaduje nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu, může provádět ohledání osoby a věci, pořizovat zvukové a obrazové záznamy nebo použít operativně pátracích prostředků, a sice za dozoru státního zástupce, případně podle jeho pokynů, kterými je povinen se řídit (§ 158 TrŘ).

V řízení před soudem vystupují strany trestního řízení, které mohou důkazy vyhledávat, předkládat nebo navrhnout jejich provedení (§ 89 odst. 2 TrŘ). Státní zástupce musí prokázat skutečnosti rozhodné z hlediska podané obžaloby, přičemž postupuje

---

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 1992, sp. zn. 6 To 12/92

⁴² FENYK, Jaroslav, GRIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6. akt. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 333. ISBN 978-80-7478-750-8.

⁴³ Pozn. zákonná definice jiná viz §12 odst. 6 TrŘ

⁴⁴ PÚRY, František. Komentář k § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 1317-1318. ISBN 978-80-7400-465-0.

z vlastní iniciativy nebo na žádost předsedy senátu. Takto lze provést i další důkazy nad rámec obžaloby, pokud je to nutné vzhledem k průběhu řízení. Stejně tak může provést důkazy obviněný, resp. jeho obhájce se souhlasem předsedy senátu (§ 180 TrŘ). V řízení před soudem je policejní orgán činný pouze na žádost předsedy senátu o opatření jednotlivého důkazu (§ 183 TrŘ).

Konečnou odpovědnost za zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, nese soud. Ten je v případě nutnosti povinen doplnit dokazování o další potřebné důkazy.

Mezi ostatní osoby, které mohou mít vliv na dokazování, se řadí kupříkladu znalec navrhuující provedení důkazu potřebného k podání posudku (§ 107 TrŘ).

Stěžejní úlohu však mají právě orgány činné v trestním řízení, které odpovídají za řádný a zákonný průběh dokazování. Z hlediska posuzování zákonnosti subjektů dokazování hraje důležitou úlohu otázka jejich příslušnosti.

2.3.2.1 Příslušnost orgánů činných v trestním řízení

Příslušnost policejního orgánu není na rozdíl od příslušnosti soudu stanovena v trestním řádu, ale buď v jiném právním předpise⁴⁵ nebo v interních pokynech⁴⁶. Policejní orgány mají zpravidla omezenou působnost na řízení o trestných činech určitých osob, jediným policejním orgánem s obecnou působností jsou útvary Policie ČR.⁴⁷ K předcházení sporů o příslušnost mezi policejními orgány slouží ust. § 158 odst. 11 a odst. 12, které vkládá pravomoc k posouzení sporů do rukou státního zástupce.

Příslušnost státních zástupců v přípravném řízení je upravena ve vyhlášce o jednacím řádu státního zastupitelství, v řízení před soudem se řídí zákonem o státním zastupitelství.

Příslušnost soudů je dána trestním řádem. Je-li v řízení před soudem zjištěna nepřislušnost k projednávané věci, předloží soud věc k rozhodnutí o příslušnosti společně nadřízenému soudu. Pokud nadřízený soud zjistí nepřislušnost, věc přikáže soudu příslušnému k jejímu projednání, přičemž se věc vrátí do stádia po podání obžaloby a celé řízení před soudem začíná znovu.⁴⁸ Postoupení nadřízenému soudu se však nevztahuje na

---

⁴⁵ Srov. např. zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

⁴⁶ Srov. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení

⁴⁷ Ust. § 161 TrŘ

⁴⁸ PŮRY, František. Komentář k § 222 [Postoupení věci]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád II: komentář (§ 157-314s)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2762. ISBN 978-80-7400-465-0.

situace, ve kterých jde toliko o místní nepřislušnost, pokud ovšem není přímo vytknuta obviněným nebo pokud věc projednává soud vyššího stupně. Jsou to tedy případy, kdy *kvalita* soudu zůstává zachována.⁴⁹ Otázka dokazování před věcně nepřislušným soudem a již provedených důkazů není v zákoně řešena, klíč k posuzování nám tedy přináší soudní judikatura.

V nedávném judikátu z roku 2017 se Nejvyšší soud zabýval použitelností výpovědi svědka podané v hlavním líčení před nenáležitě obsazeným soudem. Jednalo se o věcnou nepřislušnost samosoudce, neboť z důvodu uložení souhrnného trestu dle ust. § 314a odst. 2 TrŘ měl ve věci rozhodovat senát. Nejvyšší soud v tomto případě konstatoval, že se jednalo o vadu formální, která se netýkala průběhu hlavního líčení ani provádění tohoto konkrétního důkazu. Svědek byl vyslechnut zákonným způsobem podle stanovených procesních pravidel. Nad rámec projednávaného případu vztahujícího se k věcné nepřislušnosti samosoudce z důvodu ukládání souhrnného trestu, se Nejvyšší soud vyjádřil i dalším variantám věcné nepřislušnosti, když konstatoval, že *„důkazy provedené v původním hlavním líčení před samosoudcem zásadně nelze označit za nepoužitelné pro rozhodnutí v pozdějším řízení před senátem ani v případech, kdy řízení vedl samosoudce věcně nepřislušný z ostatních důvodů uvedených v § 314a tr. ř. (...) Situace je zde odlišná a problematičtější v tom, že hlavní líčení konané před věcně nepřislušným samosoudcem je zatíženo vadou přímo ve vztahu k charakteru (závažnosti) posuzovaného trestného činu (...) Bylo by nelogické, aby byla jako důkaz použitelná výpověď svědka učiněná před vyšetřovatelem, ale nebyla by použitelná výpověď před samosoudcem“*.⁵⁰

Jiným zajímavým případem bylo řešení situace ustanovení obhájce místně nepřislušným soudem, ke kterému vydalo Nejvyšší státní zastupitelství výkladové stanovisko, ve kterém ukládá státním zástupcům, aby v případě ustanovení obhájce nepřislušným soudem podali návrh na ustanovení obhájce nového s tím, že důkazy do té doby opatřené nelze pouze v důsledku záměny obhájce považovat za absolutně neúčinné.⁵¹ Úvaha vychází ze zvláštní povahy úkonu ustanovení obhájce, který vystupuje v řízení jako individuální pomocník chránící práva obviněného v trestním procesu a není závislý na soudu, jež ho ustanovil. Přestože tedy je porušeno ustanovení o místní příslušnosti soudu v přípravném řízení a úkon není právně bezvadný, nelze ho považovat za nulitní, nicotný akt. Přesto je třeba úkon nějakým způsobem zhojit, pravděpodobně opakováním úkonu

⁴⁹ Srov. ust. § 222 TrŘ, 257 odst. 1 písm. a) TrŘ

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 7 Tdo 249/2017

⁵¹ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř.č. 22/2002

s řádně ustanoveným obhájcem. Nelze ale ani vyloučit možnost použití již provedeného důkazu.⁵²

V zákonech není otázka provedení důkazu nepřislušným orgánem řešena, ani judikatura není v této oblasti hojná. Dle mého soudu bude vždy záležet, jakým způsobem je příslušnost upravena, především zda je upravena na jiné než zákonné úrovni. Příslušnost útvaru Policie ČR stanovena v závazném pokynu policejního prezidenta je svou povahou interní normativní instrukcí. Porušení příslušnosti stanovené pokynem může mít pouze interní následky vůči policejnímu příslušníkovi, ale na hodnocení zákonnosti by to pak dle mého názoru nemělo mít vliv. Naopak pokud je porušena příslušnost daná obecně závazným předpisem, je možné vzít v úvahu absolutní neúčinnost, bude ale nutné přihlížet ke konkrétním specifickým okolnostem, jak to ostatně naznačují i výše citovaná rozhodnutí. U policejního orgánu je věcná příslušnost stanovena přímo v trestním řádu. Při provedení úkonu policejním orgánem mimo svou působnost, tedy například v případě zahájení úkonů trestního řízení Bezpečnostní informační službou, aniž by bylo dáno vůbec podezření, že jej spáchal její příslušník⁵³, je takový úkon nicotný a musí být znovu zopakován příslušným policejním orgánem.⁵⁴ Analogicky i v případě provedení důkazu nepřislušným orgánem, by se jednalo o důkaz absolutně neúčinný.

K místní příslušnosti státního zastupitelství se v rámci obiter dicta vyjádřil Ústavní soud ve věci *Rath*, která bude popsána na konci této práce. Místní příslušnost státního zastupitelství k úkonům v přípravném řízení je dána ust. § 12 odst. 1 jednacího řádu státního zastupitelství, dle kterého je určena příslušností soudu příslušného konat řízení po podání obžaloby, což je v prvé řadě soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Prvotní indicie z kraje trestního řízení v uvedené věci možná mohla směřovat k místní příslušnosti určitého státního zastupitelství, nicméně ještě před samotným zadržením podezřelého bylo z okolností zřejmé, že místní příslušnost toho času dozorového státního zástupce není dána. Ten měl tudíž věc postoupit, resp. vyloučit vlastní místní příslušnost. Ústavnímu soudu se takový postup jeví jako „účelový, porušující předmětná právní ustanovení. Zrcadlí-li postup státního zastupitelství v dané věci obecněji zaužívanou praxi, jedná se o závažný

---

⁵² VONDRUŠKA, František. K ustanovení obhájce místně nepřislušným soudem. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 1, s. 21. ISSN 1213-5313.

⁵³ Ust. § 12 odst. 2 písm. f) TrŘ

⁵⁴ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 127. ISBN 978-80-7552-600-7.

*signál porušování principů právního státu, a to zejména maxim plynoucích z čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny.*⁵⁵

Příslušnost soudu je na rozdíl od příslušnosti státního zastupitelství a policejních orgánů zakotvena i na ústavní úrovni, a to v čl. 38 odst. 1 Listiny. Ústavní pravidlo, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, je nepominutelnou součástí práva na spravedlivý proces, které zdůrazňuje nezávislost soudní moci. Pro zachování této ústavní záruky je tak nutné stanovení přesných pravidel pro výběr soudů a soudců, tedy dodržení věcné, funkční i místní příslušnosti soudu, stejně jako správného obsazení soudů a výběru soudce podle rozvrhu práce. Právem na zákonného soudce se zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu týkajícím se rozhodování o vazbě, kdy o prodloužení vazby stěžovatele rozhodoval jiný soud než o vzetí do vazby, tedy soud místně nepřislušný. Námitku stěžovatele na místní nepřislušnost nepřijal soud druhého stupně s poukazem na jinak věcnou správnost rozhodnutí. Ústavní soud důrazně odmítl postup soudů, když ho označil za nepřijatelný i s odkazem na nedávnou totalitní minulost, která ukázala nebezpečnost a dysfunkčnost systému, ve kterém by se soudci a soudy měli vybírat podle účelových hledisek.⁵⁶

Jiným případem je dožádání podle ust. § 53 trestního řádu, kdy se sice jedná o úkony provedené *de facto* nepřislušným orgánem, nicméně v situaci, kterou zákon předpokládá. Dožádaný úkon má pak stejné procesní účinky jako úkon provedený příslušným orgánem.⁵⁷

2.3.3 Nezákonné procesní stádium

Dokazování probíhá ve všech stádiích trestního řízení. V přípravném řízení se rozsah dokazování liší podle formy přípravného řízení. Ve zkráceném přípravném řízení je rozsah dokazování nejužší, neboť se provádějí pouze úkony podle ust. § 158 TrŘ. Podle ustanovení o předběžných opatřeních a zajišťovacích úkonech (hlava IV. TrŘ) lze provést neodkladné nebo neopakovatelné úkony (§ 179b TrŘ) a dále je možné zadržet podezřelou osobu (§ 76 TrŘ), což je jeden z předpokladů pro konání zkráceného přípravného řízení. Ve standardním přípravném řízení jsou vyhledávány a prováděny všechny potřebné důkazy

---

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. I. ÚS 2632/12

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22. února 1996, sp. zn. III. ÚS 232/95

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Komentář k § 53 [Dožádání]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 614. ISBN 978-80-7400-465-0.

podle ust. § 158 odst. 3 a 5 TrŘ, lze provést též zajišťovací úkony podle hlavy čtvrté trestního řádu (nejen jako neodkladné a neopakovatelné úkony) a další úkony podle hlavy páté jako je například výslech svědka (§ 90 TrŘ). Nejširší rozsah dokazování probíhá v rozšířeném přípravném řízení, přičemž největším rozdílem oproti standardnímu přípravnému řízení je možnost vyslýchat svědky bez omezení vyplývající z ust. § 164 odst. 1 TrŘ.⁵⁸

Před zahájením trestního stíhání, ve fázi prověřovací, by měly být provedeny jen důkazy získané operativně pátracími prostředky, jako neodkladné nebo neopakovatelné úkony anebo takové, u nichž hrozí ztráta důkazní informace. Fáze prověřování slouží k vyhledání důkazů a jejich zachycení například formou úředního záznamu, který tak představuje pramen důkazu a slouží procesním stranám k uvážení, zda má být důkaz proveden. Jako důkaz může být použit zcela výjimečně.^{59 60} Důkazy se provádí zpravidla až po zahájení trestního stíhání, tedy ve chvíli, kdy se podezřelá osoba stane obviněnou a může tak začít naplno uplatňovat svá práva a orgány činné v trestním řízení naopak vůči ní disponují účinnějšími nástroji, jako je kupříkladu institut vazby. Dokazování probíhá ve větším rozsahu, lze využít instituty podle ust. § 158 odst. 3 a 5 TrŘ a další podle hlavy IV. Stále však platí omezení výslechu dle ust. § 164 odst. 1 TrŘ.

Při předběžném projednání obžaloby se dokazování zpravidla neprovádí, k usnadnění rozhodnutí však může předseda senátu vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení (§ 185 TrŘ).

Těžiště dokazování spočívá v hlavním líčení, v němž musí být provedeny všechny potřebné důkazy vedoucí k meritornímu rozhodnutí. Naplňuje se tím zásada bezprostřednosti, podle níž musí soud při svém rozhodování vycházet pouze z důkazů, které byly provedeny při jednání před ním, ať už při hlavní líčení nebo veřejném

---

⁵⁸ „Výslechy svědků provádí, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon nebo jde-li o výslech osoby mladší osmnácti let, osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechně jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Bez těchto podmínek je však možno, jestliže je toho třeba, vyslechnout znalce.“

⁵⁹ Srov. § 211 odst. 6 TrŘ, § 314d odst. 2 TrŘ

⁶⁰ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 196. ISBN 978-80-210-7687-7.

či neveřejném zasedání. Soudci jsou povinni čerpat důkazy z pramene nejbližšího zjišťované skutečnosti, které jsou považovány za spolehlivější.⁶¹

Odvolací řízení je postaveno na apelačním principu s prvky kasace. Dokazování tedy může probíhat, a to jak v případě důkazů již provedených v hlavním líčení, tak v případě důkazů nových. Dokazování odvolací soud neprovede, je-li předpoklad, že by bylo rozsáhlé a obtížně proveditelné, v takovém případě vrátí věc soudu prvního stupně (§ 259 TrŘ).

Ve vykonávacím řízení probíhá dokazování velmi omezeně, a to většinou v případě, že směřuje k opatření podkladů pro rozhodnutí, například rozhodnutí o odkladu výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů.⁶²

Není-li dodrženo správné stádium řízení, ve kterém může být důkaz proveden, bude se jednat o absolutně neúčinný důkaz. V praxi byly řešeny především případy, kdy byl důkaz proveden ještě před zahájením trestního stíhání. V jednom z případů Nejvyšší soud k výpovědi svědka provedené před zahájením trestního stíhání konstatoval, že jde o absolutně neúčinný důkaz, ledaže by se jednalo o neodkladný a neopakovatelný úkon.⁶³ Usnesení o zahájení trestního stíhání můžeme z hlediska dokazování považovat za jakýsi milník, kdy převážná část důkazů může být procesně využitelným způsobem provedena až ve fázi vyšetřovací v rámci trestního stíhání.

2.3.4 Nezákoný předmět důkazu

Provedený důkaz se musí týkat skutku, pro který se řízení vede a který je takto vymezen v usnesení o zahájení trestního stíhání. Pokud vyjde v průběhu trestního řízení najevo skutek nový, musí být o něm zahájeno trestní stíhání a důkaz opět proveden v novém řízení (§ 160 TrŘ).

Pokud byl důkaz proveden ke skutku, pro který nebylo zahájeno trestní stíhání, jedná se o důkaz absolutně neúčinný, který nebude možné použít ani v případě, že by následně o tomto skutku bylo trestní stíhání zahájeno.⁶⁴ ⁶⁵ Obdobně konstatoval

---

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 116. ISBN 978-80-7400-496-4.

⁶² FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 160. ISBN 978-80-210-7687-7.

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1999, sp. zn. 3 Tr 4/99

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 4. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2016. s. 376. ISBN 978-80-7502-160-1.

i Nejvyšší soud v případě, kdy podání obžaloby vůbec nepředcházelo zahájení trestního stíhání. Pokud byly prováděny úkony tvořící obsah přípravného řízení, aniž bylo vůbec zahájeno trestní stíhání, jedná se o podstatnou vadu řízení a jeho výsledky jsou jako důkazy nepoužitelné v řízení před soudem, tj. absolutně neúčinné.⁶⁶

Judikatura se vyjádřila i k otázce použitelnosti výslechu svědka, když byl na základě provedených svědeckých výpovědí odhalen další trestný čin spáchaný jiným skutkem. V takovém případě je nutné svědky opětovně vyslechnout ke skutku nově zjištěnému, neboť předešlá výpověď je procesně nepoužitelná.⁶⁷

Důkazy provedené po zahájení trestního stíhání vůči pozdějšímu spoluobviněnému, proti němuž v té době ještě nebylo zahájeno trestní stíhání, tedy neměl možnost uplatňovat svá práva na obhajobu, není bez dalšího možné užít jako důkaz. Bude záležet na orgánech činných v trestním řízení, jak situaci vyhodnotí a které úkony se rozhodnou opakovat za účasti obviněného a obhájce. Bude se však především jednat o úkony důležité pro podání obžaloby. Byl-li však takový důkaz proveden jako neodkladný a neopakovatelný úkon, nic nebrání jeho přípustnosti.⁶⁸

2.3.5 Nezákonný způsob provedení důkazu

Procesní pravidla pro provádění důkazů jsou stanovena v trestním řádu u jednotlivých důkazních prostředků. Jedná se o nejpalcivější kritérium, které způsobuje v praxi největší problémy, neboť u tohoto hlediska je třeba vždy zohledňovat charakter vady. V určitých situacích by totiž přesné nedodržení stanovených pravidel, které by ve finále mělo způsobit neúčinnost důkazu, bylo neúměrné vzhledem k povaze vady. V předchozích čtyřech kritériích zákonnosti se v případě vybočení ze zákonných mezí jednalo o natolik závažnou vadu, že *jen* relativní neúčinnost nepřicházela v úvahu z důvodu nemožnosti jejího následného zhojení. Prakticky jediným možným východiskem byla absolutní neúčinnost.

Způsob provedení důkazů vyplývá jednak z úpravy jednotlivých důkazních prostředků v hlavě V. trestního řádu (Dokazování § 89 - 118), jednak ji můžeme vyčíst

---

⁶⁵ Např. Usnesení Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 18. října 1989, sp. zn. 1 T 218/89

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 1990, sp. zn. 5 To 46/90

⁶⁷ Rozhodnutí 6/1999 Sb. rozh. tr. IN: JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 4. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2016. s. 377. ISBN 978-80-7502-160-1.

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád II: komentář (§ 157-314s)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2069. ISBN 978-80-7400-465-0.

i z dalších ustanovení trestního řádu, zejména z úpravy dokazování během hlavního líčení nebo z provádění výslechu svědka nebo rekognice jako neodkladného a neopakovatelného úkonu (§ 158a TrŘ).

Procesní podmínky provedení důkazu se vždy váží ke konkrétnímu důkaznímu prostředku. Jediným obecným ustanovením vztahujícím se na jakýkoli důkazní prostředek je ust. § 89 odst. 3 TrŘ, podle kterého je nepoužitelný důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou donucení. Takový důkaz může být užit jen proti osobě, která donucení nebo jeho hrozbu užila. Tímto ustanovením byly převzaty závazky z Úmluvy proti mučení⁶⁹, jejímž smluvním státem je i Česká republika.⁷⁰ Ustanovení pokrývá donucení fyzické i psychické. Ač je tento článek obecného charakteru a vztahuje se na všechny získané důkazy, primární význam má zejména ve vztahu k obviněnému a jeho výslechu.⁷¹

Následky nesplnění procesních podmínek během provádění důkazů se liší v závislosti na charakteru porušeného ustanovení i na možnostech napravení nedostatku. Vzhledem k zaměření této práce na důkazy získané při pořizování zvukových, obrazových a jiných záznamů se budu podrobněji zabývat zmíněnými aspekty až ve třetí části této diplomové práce, a to konkrétně u institutu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, u sledování osob a věcí a dále u důkazů získaných ze záznamů pořizovaných soukromými osobami. U zmíněných důkazních prostředků budou podrobněji rozebrány právě důsledky nedodržení předepsaného procesního postupu.

2.4 Důkazy získané na základě neúčinných důkazů

Výše jsme se zabývali kritérii nezákonnosti při dokazování z pěti různých hledisek. Pokud je důkaz získán na základě porušení pravidel, která určují právní předpisy, a jde-li o podstatnou vadu, důsledkem je nepoužitelnost důkazu v trestním řízení a orgány činné v trestním řízení k němu nemohou při svém hodnocení přihlížet.

Problémem je, že i neúčinný důkaz existuje a může mít vliv na průběh řízení. Vystává tedy otázka, jak mají orgány činné v trestním řízení nakládat s důkazy, které

---

⁶⁹ Článek 15 Úmluvy: „Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, zajistí, aby žádné prohlášení, které podle zjištění bylo učiněno v důsledku mučení, nebylo použito jako důkaz v žádném soudním řízení, s výjimkou případů, kdy se použije proti osobě obviněné z mučení jako důkaz o tom, že toto prohlášení bylo učiněno.“

⁷⁰ PÚRY, František. Komentář k § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 1347. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁷¹ Srov. např. Nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2002, sp. zn. 291/2000, kde byla konstatována absolutní neúčinnost výpovědi stěžovatele, který k ní byl donucen násilím ze strany policistů

vycházejí právě z důkazů neúčinných. Při následujícím výkladu nás bude zajímat, zda jsou takové odvozené důkazy přípustné v trestním řízení, či nikoliv. Odpověď se různí v závislosti na typu právní kultury a napříč státy se na účinnost těchto důkazů pohlíží rozdílně.

Neodmyslitelně je však tato problematika spojena s americkou doktrínou tzv. plodů z otráveného stromu (*fruit of the poisonous tree doctrine*). Základní teze teorie zní, že nezákonně získané důkazy, například v souvislosti s nepovolenou domovní prohlídkou, jsou jednak nezákonné samy o sobě, ale jednak jsou nezákonné i všechny důkazy z nich vyvěrající. Metaforicky řečeno, otrávený strom (= nezákonná prohlídka) plodí otrávené ovoce (=získané důkazy).

2.4.1 Vývoj v USA

Kolébkou doktríny jsou Spojené státy americké. Teorie se opírá o Čtvrtý dodatek Ústavy USA přijatý roku 1791, který chrání občany před neoprávněnými prohlídkami, zadržováním osob a zabavováním věcí bez zákonně vydaného soudního příkazu.⁷² Práva chráněná dodatkem byla sice takto ústavně zakotvena, ale způsob jejich vynucování stanoven nebyl a prakticky jedinou možnou nápravou při porušení zaručených práv jednotlivců byla civilní žaloba, kterou se poškození mohli domáhat např. vrácení nelegálně zabavené věci.⁷³ Teprve v rozsudku *Weeks v. United States* (1914) bylo vytvořeno tzv. vylučovací pravidlo (*exclusionary rule*), které mělo chránit práva vyplývající ze Čtvrtého dodatku a to tím, že v trestním řízení nebyly připuštěny důkazy získané s ním v rozporu. Účelem vytvoření takového pravidla měl být i tlak na policejní orgány a státní zastupitelství, aby je odradil od možných nezákonných aktivit, ke kterým by se mohly při získávání důkazů uchýlit.

V tomto rozhodnutí bylo ale judikováno, že vylučovací pravidlo se aplikuje pouze na nezákonně získané důkazy federálními agenty, neboť účinky Dodatků měly směřovat

---

⁷² „The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.“

⁷³ SALTZBURG, Stephen A., CAPRA, Daniel J. a DAVIS, Angela J. *Basic criminal procedure*. 6. vyd. St. Paul, MN: West, 2012. s. 375. ISBN 978-0-314-28319-1.

pouze na federální orgány, nikoli na orgány jednotlivých států.⁷⁴ Vylučovací pravidlo se tak nedalo vztáhnout na místní policii.⁷⁵

Poprvé byla doktrína plodů z otráveného stromu použita v rozhodnutí *Silverthorne Lumber Co. v. US* (1920), v němž soud rozšířil působení vylučovacího pravidla, když konstatoval, že se pravidlo vztahuje nejen na důkazy získané nezákonně, ale také na plody z takto nezákonně získaných důkazů.⁷⁶

Na rozhodnutí *Weeks v. US* navázal *Wolf v. Colorado* (1949), ve kterém soud odmítl nutnost aplikovat vylučovací pravidlo před soudy jednotlivých států, protože neshledal, že je pravidlo imanentní součástí Čtvrtého dodatku, a tedy se nejedná o pravidlo dané Ústavou, ale jde pouze o precedent vytvořený Nejvyšším soudem k ochraně před porušováním dodatku. Navíc práva vyplývající ze Čtvrtého dodatku lze zahrnout do klauzule řádného procesu zakotvené ve Čtrnáctém dodatku, který směřuje i vůči státům federace.⁷⁷

Další posun přišel s rozsudkem ve věci *Mapp v. Ohio* (1961), kdy bylo překonáno pravidlo vyplývající z *Weeks* a důkazy získané v rozporu se Čtvrtým dodatkem se staly nepřijatelnými i před státními soudy.⁷⁸

Ani vylučující pravidlo americká soudní praxe nechápe absolutně a postupně soudy uplatňují stále více výjimek z pravidla. Ve věci *US v. Leon* (1984) byla stanovena omezení z vylučovacího pravidla z důvodů dobré víry v oprávněně vydaný příkaz k prohlídce.⁷⁹ Další výjimkou je zákonitě odhalení, tedy důkaz je přípustný i přes jeho nezákonné vypátrání, pokud by byl nakonec stejně nalezen legální cestou (*Nix v. Williams*, 1984).⁸⁰ Vylučovací pravidlo se nevztahuje ani na případy, kdy důkaz získala soukromá osoba, neboť ta není omezena Čtvrtým dodatkem na rozdíl od vládních orgánů. Výjimku z vylučovacího

---

⁷⁴ Jednotlivé Dodatky tvořící Bill of Rights prošly z hlediska aplikovatelnosti na jednotlivé státy federace svým vývojem. Původně Bill of Rights chránila pouze práva občanů před porušením ze strany federálních orgánů. Postupně a zvláště po přijetí Čtrnáctého dodatku obsahujícího Due Process Clause která byla později interpretována jako inkorporační norma, se ochrana práv vyplývajících z Bill of Rights dostala i na úroveň jednotlivých států.

⁷⁵ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 11. ISBN 80-210-1524-1.

⁷⁶ SALTZBURG, Stephen A., CAPRA, Daniel J. a DAVIS, Angela J. *Basic criminal procedure*. 6. vyd. St. Paul, MN: West, 2012. s. 376. ISBN 978-0-314-28319-1.

⁷⁷ ISRAEL, Jerold H., KAMISAR, Yale a LAFAYE, Wayne R. *Criminal procedure and the Constitution*. 1. vyd. St. Paul, MN: West Publishing Co, 1995. s. 55-56. ISBN 0314068643.

⁷⁸ Tamtéž, s. 60-61

⁷⁹ SALTZBURG, Stephen A., CAPRA, Daniel J. a DAVIS, Angela J. *Basic criminal procedure*. 6. vyd. St. Paul, MN: West, 2012. s. 437. ISBN 978-0-314-28319-1.

⁸⁰ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 21. ISBN 80-210-1524-1.

pravidla tvoří také doktrína nezávislého zdroje, která byla judikována v případě Murray v. US (1988). Na základě této doktríny je přípustný též důkaz získaný fakticky nezákonně, pokud je zároveň dokázáno, že ho bylo možné získat i jinak, zákonnou cestou nezávisle na původním nezákonném jednání.⁸¹

Americká doktrína prošla výrazným a často i rozporuplným vývojem. Ten je o to specifitější, neboť soudy musí reflektovat federativní zřízení rozkládající působnost do dvouúrovňové struktury. I judikatura vztahující se k doktríně je velkou mírou zasažena sporem o působnost prvních deseti dodatků k Ústavě USA, tedy Bill of Rights. Přesto lze na závěr konstatovat, že i přes pronikání výjimek do vylučovacího pravidla, která jsou důsledkem přirozeného právního vývoje, doktrína plodů z otráveného stromu nadále zůstává platnou teorií, kterou soudy následují při důkazním hodnocení během trestního procesu.

2.4.2 Evropský soud pro lidská práva

Ani Evropský soud pro lidská práva se ve své rozhodovací činnosti nevyhnul otázce zákonnosti důkazů. Základním ustanovením vztahujícím se k trestnímu procesu je čl. 6 Úmluvy⁸² zakotvující právo na spravedlivý proces. Podmínky přípustnosti důkazů Úmluvou stanoveny nejsou, to je ponecháno vnitrostátní úpravě, která není předmětem zkoumání ze strany Evropského soudu pro lidská práva. Při porušení vnitrostátních předpisů o dokazování Soud zkoumá řízení jako celek a především ho zajímá, zda bylo

---

⁸¹ SALTZBURG, Stephen A., CAPRA, Daniel J. a DAVIS, Angela J. *Basic criminal procedure*. 6. vyd. St. Paul, MN: West, 2012. s. 411–412. ISBN 978-0-314-28319-1.

⁸² „1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;

b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;

c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;

d) vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;

e) mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.“

postupováno v souladu s čl. 6, tedy se zásadou spravedlivého procesu.⁸³ Nemůže však určovat, jaký typ důkazního prostředku je přípustný či jaký důkaz je neúčinný.

Evropský soud pro lidská práva rozlišuje tři různé situace, kdy je v řízení užít důkaz získaný porušením článku Úmluvy. První z nich je důkaz získaný jako přímý důsledek porušení čl. 3 Úmluvy, který zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení. Půjde především o případy, kdy je obviněný nucen k doznání nebo k vydání usvědčujícího důkazu pomocí fyzického násilí.⁸⁴ Takový důkaz je absolutně neúčinný a způsobuje nespravedlnosti řízení jako celku. Druhá situace nastane, když je použit důkaz získaný porušením čl. 3 Úmluvy nepřímou. Tato situace odráží právě doktrínu plodů z otráveného stromu. Jedním z takových případů byl i *Gäfgen v. Německo* rozebraný níže. Za předpokladu, že důkaz vzešel nepřímou porušením čl. 3, je třeba při hodnocení zvažovat závažnost veřejného zájmu na objasnění určitého trestného činu a na druhé straně individuální zájem na zákonném získání důkazů vůči obviněnému. Nesmí však být žádným způsobem popřeno právo na obhajobu. Třetí situace pak reflektuje důkaz získaný porušením jiného článku, například čl. 8 zaručujícího právo na soukromí.⁸⁵

Známým případem odrážejícím doktrínu plodů z otráveného stromu je už shora předznamenané rozhodnutí ve věci *Magnuse Gäfgena*. Gäfgen unesl a posléze zavraždil jedenáctiletého chlapce. Po Gäfgenově zadržení ho policie v naději, že chlapec stále žije, pohrůzkou násilí přinutila k prozrazení místa chlapcova úkrytu. Policista nařídivší užití hrozby fyzického násilí byl za čin odsouzen, kdy německý soud na jedné straně odmítl hrozbu mučení ze strany policie jako odporující zásadám právního státu, na straně druhé však uznal obtížnost situace i morální dilema policisty a uložil jednu z nejmírnějších sankcí. V řízení proti Gäfgenovi pak soud vynucenou výpověď obviněného jako důkaz nepřipustil, stejně tak nepřipustil další výpovědi z přípravného řízení provedené bez řádného poučení. Naopak důkazy získané na základě nezákonné výpovědi soud z řízení nevyloučil poté, co porovnával závažnost kolidujících právních zájmů (zásah do práv obviněného versus objasnění trestného činu vraždy). Takovým důkazem bylo i samotné odhalení těla chlapce a následná pitevní zpráva a další věcné důkazy nalezené v místě

---

⁸³ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 39-40. ISBN 80-210-1524-1.

⁸⁴ Srov. věc *Jalloh v. Německo*, kde byl stěžovatel pomocí emetik přinucen vyzvracet sáček s drogami, který předtím spolknul, Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. července 2006, sp. zn. 54810/00

⁸⁵ HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 65-67. ISSN 1213-5313.

úkrytu. Tyto důkazy však soud hodnotil jako podpůrné, přičemž své rozhodnutí opřel i o důkazy další, nepoznamenané nezákonným chováním policisty.

Gäfgen se obrátil na Evropský soud pro lidská práva pro porušení čl. 3 a čl. 6 Úmluvy. Soud konstatoval porušení čl. 3 Úmluvy, kdy označil chování policistů vůči Gäfgenovi jako nelidské a vynucenou výpověď jako nepřipustnou. Porušení práva na spravedlivý proces ale soud neshledal, a to i přes fakt, že mezi předmětnou nelegální výpovědí obviněného a některými dalšími získanými důkazy existovala příčinná souvislost. Nicméně důkazy získané na základě vynuceného doznání měly pouze vedlejší charakter a kromě těchto existovaly i další důkazy získané nezávisle na výpovědi obviněného a Gäfgenova možnost uplatnit své právo na obhajobu byla zachována. Soud také dodal, že pokud by důkazy byly získány pouze na základě vynucené výpovědi, která odporuje čl. 3 Úmluvy, mělo by to za následek nespravedlnost procesu. V tomto případě však existovala i následná výpověď obviněného učiněná dobrovolně a také další důkazy. Soud svůj postoj k doktríně plodů z otráveného stromu v rámci zachování práva na spravedlivý proces vyslovil následovně: *„Zákaz používání vyšetřovacích metod porušujících článek 3 a účinná ochrana jednotlivců před nimi také vyžadují zpravidla vyloučit v procesu reálné důkazy, které byly získány jako důsledek porušení článku 3, i když jsou takovéto důkazy více vzdáleny od porušení článku 3 než důkazy „vypáčené“ bezprostředně jako důsledek porušení tohoto článku. Jinak se proces jako celek stává nespravedlivým. Soud však konstatoval, že jak spravedlivost trestního procesu, tak i účinná ochrana absolutního zákazu podle článku 3 v tomto kontextu jsou ohroženy pouze tehdy, jestliže bylo dokázáno, že porušení článku 3 mělo vliv na výsledek řízení proti obžalovanému, tj. dopad na jeho odsouzení či trest.“*⁸⁶

Soud v tomto případě neshledal porušení práva na spravedlivý proces, především z důvodu, že plody z otráveného stromu byly použity toliko podpůrně a soud svůj rozsudek opřel i o další *neotrávené* důkazy. Na základě výše uvedených argumentů tak podle názoru Evropského soudu pro lidská práva i přes nevyloučení odvozených důkazů z trestního řízení, zůstává v tomto konkrétním případě spravedlnosti procesu jako celku zachována a není porušen čl. 6 Úmluvy.⁸⁷

---

⁸⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. června 2010, sp. zn. 22978/05

⁸⁷ Tamtéž

2.4.3 Plody z otráveného stromu v českém procesu

Česká teorie i praxe zabývající se účinností důkazů získaných na základě těch neúčinných prošla na rozdíl od americké nauky chudším vývojem a v minulosti nebyla natolik rezonujícím tématem jako ve Spojených státech. Spíše se však trestní proces kloní k názoru, že otrávený strom může plodit zdravé ovoce. Ovšem tento závěr vzhledem k absentující úpravě není zcela jednoznačný a v české nauce se (ostatně jako u každé otázky) objevuje vícero názorů.

Právní úpravu v právním řádu nenalezneme a prim tak opět hraje judikatura. Výraznou úlohu mají i odborné polemiky několika málo teoretiků, kteří se tématu plodů z otráveného stromu věnují a věnovali, a proto si prvně shrňme postoje kapacit českého i československého procesu.

Růžek (1966) při analýze výpovědi obviněného a svědka dochází k závěru, že ačkoli se výpověď ukáže jako nezákonná, ergo nepoužitelná v trestním řízení, informace z ní pocházející nebude vždy možné reálně přehlížet. Nicméně z procesního hlediska by mělo být postupováno tak, jako by důkaz získaný na základě neúčinné výpovědi nalezen nebyl. Růžek nicméně dodává, že k odsouzení by bylo potřeba i jiných důkazů než neúčinné výpovědi, ale na informaci z ní pocházející (on hovoří o kořisti) „*by bylo nutno pohlížet tak, jako kdyby byla nalezena jinak než v důsledku doznání*“⁸⁸

Repík (1982) důkazy získané na základě neúčinných v praxi považuje za účinné, neboť nezákonné je zjištění existence důkazu (tedy jeho vyhledání, vypátrání) a pokud následné opatření důkazu probíhá v souladu se zákonem, nebrání to jejich použitelnosti.⁸⁹

Nett (1997) v jediné české publikaci blíže rozebírající doktrínu přejímá Růžkův názor, kterému dle něj odpovídá dosavadní teorie i praxe v českém trestním procesu, a sice že plody z otráveného stromu jsou zdravé.⁹⁰

Pipek (1998) se kloní k závěru, že *plody* v zásadě nelze použít, výjimku tvoří situace, při které se dle vývoje trestního řízení jeví velmi pravděpodobným, že důkaz–plod by byl opatřen i nelegálnímu důkazu navzdory. Mělo by se však jednat o institut naprosto

---

⁸⁸ RŮŽEK, Antonín. K některým důsledkům porušení předepsaného procesního postupu. *Socialistické soudnictví*. 1966, roč. VI, č. 5, s. 229. ISSN 0560-4052.

⁸⁹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 1982, červen-září, s. 139. ISSN 1210-6348.

⁹⁰ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 45. ISBN 80-210-1524-1.

výjimečný, který by nikdy neměl být užit, pokud bylo porušeno ústavně garantované právo a svoboda obviněného zajištěná právní úpravou trestního řízení.⁹¹

Dle Herczega (2009) nelze užit informace z absolutně neúčinného důkazu, neboť by se jednalo o popření principu právního státu, kdy by bylo možné absolutně neúčinné důkazy použít de facto jako operativní informace a na jejich základě by šlo zajistit důkazy procesně přípustným způsobem. Nutno podotknout, že autor se však v článku věnoval převážně důkazům získaných na základě nezákonného donucení a hrozby takového donucení.⁹²

Z aktuálnějších učebnic trestního práva se dotýká zkoumané teorie pouze Šámalova. Důkazy získané na základě neúčinných důkazů v českém trestním procesu jsou účinné, ale dle názoru autorů je tento postoj nesprávný, neboť odporuje principům zákonného procesu a navádí orgány činné v trestním řízení k používání nezákonných metod při opatřování důkazů.⁹³

Vzhledem ke skromnému počtu odborných názorů v českém kontextu je možná trochu odvážné utvářet si o vývoji své závěry, avšak domnívám se, že přes prvotní odtažitost k možnosti vyloučení odvozených důkazů na základě těch neúčinných, je v současné době kladen větší důraz právě na zachování zákonnosti procesu a za určitých okolností je nutné *plody* vyloučit z důkazního hodnocení. Nicméně i v souladu s níže popsanými soudními rozhodnutími je případné vyloučení odvozených důkazů toliko otázkou konkrétních převažujících zájmů v jednotlivých případech, nežli dodržováním americké nauky.

Judikatura Nejvyššího soudu i Ústavního soudu z posledních let obecně odmítá převzetí doktríny plodů z otráveného stromu do českého právního řádu, alespoň v té americké podobě. Následují soudní rozhodnutí dotýkající se probírané problematiky.

Významným rozhodnutím je usnesení Nejvyššího soudu, ve kterém soud otevřeně zaujal negativní postoj k doktríně, když konstatoval následující: „*Český trestní proces nepřevzal doktrínu plodů z otráveného stromu, která vznikla a je rozvíjena v USA, zejména pak v podobě simplifikujícího tvrzení, že plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené.*

---

⁹¹ PIPEK, Jiří. Zákaz důkazů v českém trestním řízení. *Kriminalistika*. 1998, roč. XXXI, č. 4, s. 321. ISSN 1210-9150.

⁹² HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 69. ISSN 1213-5313.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 372 - 373. ISBN 978-80-7400-496-4.

*Podklad pro právní závěr, že důsledkem vadného postupu orgánů činných v trestním řízení nastalého v procesu dokazování je vždy absolutní neúčinnost a tím v trestním řízení nastalá nepoužitelnost důkazů, nelze v příslušných ustanoveních trestního řádu upravujících dokazování v trestním řízení (hlava pátá trestního řádu) nalézt.*⁹⁴ Nedávným usnesením z listopadu 2017 Nejvyšší soud i s odkazem na svá předchozí rozhodnutí a rozhodnutí Ústavního soudu potvrdil nepřevzetí doktríny do českého trestního řízení a zůstává tak v tomto ohledu konstantní. „*V našem právním řádu se tak neuplatní závěr, že důsledkem vadného postupu orgánů činných v trestním řízení v procesu dokazování je vždy absolutní neúčinnost a nepoužitelnost důkazů*“.⁹⁵ Nejvyšší soud však zdůrazňuje, že nepoužitelnost důkazů nastává v případě kauzální odvozenosti od neúčinného důkazu.⁹⁶

Rozhodovací činnost Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti je vázána na protiústavní zásah do práv osob, který v případě aplikace doktríny představuje porušení práva na spravedlivý proces vyplývající z čl. 36 Listiny. Jinak při posuzování přípustnosti a nepřípustnosti důkazů soudy vychází ze zásady volného důkazního hodnocení a Ústavní soud za běžných okolností není oprávněn hodnocení obecných soudů přezkoumávat.⁹⁷ K samotné teorii plodů z otrávené stromu v českém právním prostředí se Ústavní soud otevřeně staví poměrně skepticky.

Svůj postoj k doktríně odkryl v nálezu, v němž řešil zákonnost prohlídky jiných prostor a pozemků. Stěžovatel se domáhal zrušení odsuzujícího rozsudku z důvodu provedení nezákonné prohlídky, při které tak mělo být porušeno jeho právo na ochranu soukromí vyplývající z čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny, v důsledku čehož orgány činné v trestním řízení opřely odsuzující rozsudek o nelegálně získané důkazy a dle názoru stěžovatele tím tak porušily právo na spravedlivý proces. Protiústavnost soud neshledal a konstatoval, že i v případě protiústavní prohlídky by se z řízení vyloučily pouze konkrétní důkazy získané v příčinné souvislosti s nezákonným úkonem. „*Ani tak rigorózní důkazní teorie, jako je např. doktrína ovoce z otráveného stromu (fruits of poisonous tree doctrine), jejíž aplikovatelnost je sama o sobě sporná, nezastává názor, že výskyt nezákonného důkazu způsobuje nepoužitelnost všech důkazů opatřených v daném řízení. Nepoužitelnost se týká toliko těch důkazů, jež jsou od nezákonného důkazu kauzálně odvozeny.*“⁹⁸

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2013, sp. zn. 6 Tdo 84/2013

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 3 Tdo 1372/2017

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 6 Tdo 184/2013

⁹⁷ Srov. např. Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2012, sp. zn. III. ÚS 2260/10

Na tento nálezu navázal Ústavní soud v dalších případech, například ve věci nepoužitelnost svědecké výpovědi navazující na nezákonně provedenou rekognici⁹⁹, u důkazů získaných na základě neústavní domovní prohlídky¹⁰⁰ nebo v souvislosti s porušením zásady zákazu sebeobviňování¹⁰¹. Argumentace stran Ústavního soudu je ve všech případech totožná, vždy je nutné v případě nedostatku při opatřování důkazu zkoumat, jak bylo pochybení intenzivní a zda bylo vůbec způsobilé ovlivnit chování dotčené osoby a proces provádění důkazů.

Dlužno však podotknout, že až v poslední dekádě se názor Ústavního soudu ustálil a dotkne-li se některá projednávaná věc této doktríny, Ústavní soud argumentuje totožně výše citovanými pasážemi. V roce 2003 byl nicméně publikován nálezu, který se netýkal přímo dokazování, ale rozhodnutí navazujících na nezákonné usnesení o prodloužení vazby. Ústavní soud v něm uvedl: „*Nezákonnost prvních usnesení se z povahy věci přenáší i na usnesení druhá (jako „...jed na plody z otráveného stromu“)*“. ¹⁰² Přestože je zde zcela jednoznačný odkaz na americkou doktrínu a i zastánci neúčinnosti plodů v českém trestním systému se na tento nálezu dovolávají¹⁰³, nezdá se mi, že by v konkrétním případě byla americká doktrína přímo aplikována. Soud totiž označil za nezákonné následné zamítnutí žádosti o propuštění z vazby, což v kontextu podmíněnosti zrušených rozhodnutí bylo zákonné a jediné logicky správné rozhodnutí, nehledě na doktrínu plodů z otráveného stromu.

Posledním judikátem, který bych chtěla zmínit, je rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017, které řešilo nezákonné odposlechy a které svým způsobem seznámilo širší veřejnost s doktrínou plodů z otráveného stromu, a to díky mediálně známému případu exposlance a bývalého středočeského hejtmana Davida Ratha. Vzhledem k tomu, že další část své diplomové práce budu věnovat také odposlechům a sledování osob a věcí, rozhodla jsem se rozbor tohoto judikátu přesunout až na úplný závěr této diplomové práce.

Český přístup k doktríně plodů z otráveného stromu můžeme označit za vlašný. Přestože soudy konkrétní informace přímo kauzálně odvozené od nezákonného důkazu vylučují z dokazování, neděje se tak ve smyslu americké doktríny, podle níž jsou vyloučeny

⁹⁹ Nálezu Ústavního soudu ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13

¹⁰⁰ Nálezu Ústavního soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14

¹⁰¹ Nálezu Ústavního soudu ze dne 7. května 2014, sp. zn. III. ÚS 587/14

¹⁰² Nálezu Ústavního soudu ze dne 27. března 2003, sp. zn. IV. ÚS 757/2000

¹⁰³ FRYŠTÁK, Marek a JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2014, roč. 22, č. 1, s. 15. ISSN 1210-9126.

všechny navazující důkazy, ale v důsledku specifických okolností daného případu, jak je uvedeno shora.

Jiné pohledy na problematiku neúčinných důkazů spatřujeme v rozdílnosti mezi oběma právními systémy, tj. mezi kontinentálním právem a americkým systémem *common law*. Pro kontinentální řízení je totiž charakteristické formálně-materiální pojetí povahy důkazu, kdy zpravidla až vady dosahující takové intenzity, že způsobují porušení zásad spravedlivého procesu, jsou vyloučeny z dokazování.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl* (§ 1 až 179h). 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 877. ISBN 978-80-7552-600-7.

3 Přípustnost obrazových, zvukových a jiných záznamů

Právě počínající kapitola bude věnována přípustnosti a zákonnosti různých typů záznamů jako důkazních prostředků. Prostor bude věnován především institutům, které mají podle trestního řádu k dispozici orgány činné v trestním řízení, tj. odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 TrŘ) a sledování osob a věcí (§ 158d TrŘ). Vzhledem k možnosti stran trestního řízení vyhledávat a předkládat důkazy a navrhopat jejich provedení, je třeba věnovat pozor i záznamům pořizovaným subjekty odlišnými od orgánů činných v trestním řízení, které s ohledem na demonstrativní výčet důkazních prostředků nelze a priori vyloučit.

3.1 Ústavněprávní rozměr

„Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením“

(čl. 13 Listiny)

„Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“

(čl. 7 odst. 1 Listiny)

„Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“

(čl. 10 odst. 3 Listiny)

„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“.

(čl. 8 Úmluvy)

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, stejně tak jako sledování osob a věcí naráží na Listinou deklarovaná základní práva a svobody jednotlivců. Pořizování záznamů bez vědomí nahrávané osoby stojí v kolizi s právem na nedotknutelnost osoby

a jejího soukromí (čl. 7 odst. 1 Listiny), se zaručenou ochranou listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů (čl. 13 Listiny), případně s ochranou před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě (čl. 10 odst. 3 Listiny). Omezení těchto základních práv je podle Listiny možné, a to v případech a způsoby stanovenými zákonem, vždy však musí být šetřeno podstaty a smyslu omezovaného práva (čl. 4 odst. 4 Listiny). Zásah do zaručených práv ze strany státu tak bude možný pouze v nezbytné míře v zájmu ochrany demokratické společnosti nebo v zájmu jiných ústavně zaručených práv a svobod. Sem spadá i zájem společnosti na ochraně před trestnými činy, na jejich odhalování a trestání pachatelů.¹⁰⁵ Zásah do ústavně zaručených práv je tak nutno chápat jako akt sebeobrany společnosti v případě ohrožení jejích zájmů. Na omezování práv zásahem do soukromí jednotlivce se nelze odvolávat v případech, že podezření ze spáchání trestného činu není dostatečné nebo existuje jiný způsob, jak prokázat, že se stal skutek vykazující znaky trestného činu, případně by bylo dotčeno ústavně garantované právo třetích osob.¹⁰⁶ K dosažení účelu trestního stíhání za současného dodržení minimalizace zásahu do základních práv je pak nutné stanovit přesná pravidla pro možná omezení a stejně tak kontrolu jejich dodržování. Taková pravidla jsou upravena trestním řádem, ale i dalšími zákony, jako je zákon o výkonu trestu odnětí svobody¹⁰⁷, výkonu vazby¹⁰⁸ nebo zákon o Policii ČR¹⁰⁹.

3.1.1 Test proporcionality

Požadavek na minimalizaci zásahů do práv a svobod je promítnut nejen přímo v Listině, ale taktéž v úvodních ustanoveních trestního řádu jako jedna ze zásad, která ukládá orgánům činným v trestním řízení, aby trestní věci projednávaly „s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu

---

¹⁰⁵ Např. nález Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001, sp. zn. II. ÚS 502/2000

¹⁰⁶ ŠEVČÍK, Vlastimil. Některé ústavní aspekty odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (část prvá). *Bulletin advokacie*. 1996, č. 6-7, s. 14. ISSN 1210-6348.

¹⁰⁷ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁰⁸ Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby

¹⁰⁹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

trestního řízení“.¹¹⁰ Citované ustanovení je vyjádřením principu proporcionality v trestním řízení.

Ústavní soud se opakovaně zabývá právě otázkou střetu dvou základních práv a svobod, případně omezením některého práva z důvodu zájmů společnosti. Jako pomůcka pro vyhodnocení kolize slouží myšlenkový proces označován jako test proporcionality, který Ústavní soud poprvé použil v nálezu týkajícího se institutu anonymního svědka. Test proporcionality se skládá ze tří kritérií, kdy v první kroku - kritérium vhodnosti - se vyhodnocuje, zda institut omezující některé základní právo je způsobilý dosáhnout sledovaného cíle. V kroku druhém - kritérium potřebnosti - se zkoumá, jestli neexistuje jiný prostředek k dosažení kýženého cíle, který by neomezoval základní lidská práva a svobody. Ve třetím kroku - kritérium přiměřenosti v užším smyslu - se porovnává závažnost zásahu z několika různých hledisek.¹¹¹

Ve shora zmíněném nálezu byly porovnávány dvě základní lidská práva a svobody, a sice ochrana nedotknutelnosti osoby svědka a na druhé straně právo na obhajobu. Stejně jako při kolizi základních práv musí i při jejich omezování projít testem proporcionality také úkony orgánů činných v trestním řízení, pokud svou činností omezují autonomní sféru jednotlivce. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu stejně jako sledování osob je natolik výrazným zásahem do soukromí, že na podmínkách proporcionality je nutno trvat. Vučka ve svém článku projevuje názor, že pokud orgán činný v trestním řízení provede úkon, který je sice formálně bezvadný, ale *zcela zjevně* neprojde testem proporcionality, nelze ho považovat za zákonný, tedy je v rozporu s výše citovaným ust. § 2 odst. 4 trestního řádu. Nutnost aplikace testu proporcionality se pak dle něj chová podobně jako americká doktrína *probable cause* obsažená ve Čtvrtém dodatku k americké ústavě.¹¹²

S tímto názorem, že je třeba vždy respektovat přiměřenost při zásahu do základních práv a svobod, a to zejména při zásazích se strany veřejné moci, nelze nesouhlasit. Bylo by popřením materiálního právního státu, pokud by orgány činné v trestním řízení aplikovaly právní řád, aniž by plně respektovaly jeden ze stěžejních principů moderního demokratického státu, tedy ochranu lidských práv a svobod, a při výkonu svých pravomocí se spokojily s tím, že k určitému úkonu mají zákonné zmocnění, aniž by je zajímaly fundamentální ústavní principy. Ústavní soud mluví v tomto kontextu poněkud poeticky

---

¹¹⁰ Ust. § 2 odst. 4 TrŘ

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

¹¹² VUČKA, Jan. Test proporcionality při zajišťování důkazů. *Trestněprávní revue*. 2010, č. 9, s. 292. ISSN 1213-5313.

o prozařování Ústavy, zvláště úpravy základních práv a svobod, celým právním řádem. „Smysl Ústavy spočívá nejen v úpravě základních práv a svobod, jakož i institucionálního mechanismu a procesu utváření legitimních rozhodnutí státu (resp. orgánů veřejné moci), nejen v přímé závaznosti Ústavy a v jejím postavení bezprostředního pramene práva, nýbrž i v nezbytnosti, aby státní orgány, resp. orgány veřejné moci interpretovaly a aplikovaly právo pohledem ochrany základních práv a svobod.“¹¹³

Vycházíme-li z premisy, že důkaz získaný v rozporu s principem proporcionality je nezákonný, na základě teoretických východisek popsaných v předchozí kapitole je jediným možným vyústěním nepoužitelnost takového důkazu v podobě neúčinnosti. Vučka v této souvislosti uvádí, že o „neúčinnosti důkazu bude možné hovořit jen u těch nápadnějších případů disproportionality. Domnívám se totiž, že s ohledem na silný veřejný zájem na aktivním boji s kriminalitou a s ohledem na to, že nelze dost dobře exaktně vyčíslit závažnost určitého úkonu a jeho přiměřenost vůči skupině osob dané velikosti a daného stupně podezření, není možné formulovat požadavek na absolutní přiměřenost. Ostatně ani stupeň podezření vůči dané osobě nelze objektivně kvantifikovat.“¹¹⁴ S Vučkou lze souhlasit do té míry, že princip přiměřenosti je těžko měřitelná myšlenková operace a vyžadovat od orgánů činných v trestním řízení aplikaci testu proporcionality ospravedlňující provedení konkrétního úkonu a následné sebemenší vybočení z mezí sankcionovat nezákonností, je neúměrným následkem a pouze zcela zjevné excesy by měly být stíženy absolutní neúčinností. Nicméně ani silný veřejný zájem na boji s kriminalitou není dle mého názoru důvodem, abychom rezignovali na princip proporcionality, jak naznačuje Vučka. Vždy je třeba hledat řešení šetřící základní práva a svobody v co možná největší míře.

Při pořizování záznamů je pak z ústavněprávního hlediska důležitou otázkou ochrana práv třetích osob. Při nahrávání konverzace podezřelé osoby, samozřejmě není jediným objektem odposlechů potencionální pachatel, ale stejně tak je narušováno soukromí jiných osob, které většinou s trestnou činností podezřelého nemají co do činění. Bohužel vzhledem k rysům institutů odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebo sledování osob a věcí, jejichž podstata tkví právě v konstantním sledování aktivit podezřelého, je náhled do soukromí třetích osob nevyhnutelnou obětí.¹¹⁵ Alespoň částečnou ochranou je pak selekce informací putujících do vyšetřovacího, potažmo soudního spisu,

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98

¹¹⁴ VUČKA, Jan. Test proporcionality při zajišťování důkazů. *Trestněprávní revue*. 2010, č. 9, s. 293. ISSN 1213-5313.

¹¹⁵ ŠEVČÍK, Vlastimil. Některé ústavní aspekty odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (část druhá). *Bulletin advokacie*. 1996, č. 8, s. 48-49. ISSN 1210-6348.

kdy mimo spis jsou zařazeny záznamy s nulovou informační a důkazní hodnotou, které jsou policejním orgánem uschovány způsobem zajišťující ochranu před jejich neoprávněným zneužitím a posléze jsou zničeny (§ 88 odst. 6 TrŘ). U sledování osob a věcí jsou záznamy neobsahující skutečnosti důležité pro trestní řízení ničeny rovnou (§ 158d odst. 8 TrŘ). To však nemění nic na skutečnosti, že třetí osoby nemají jak se o pořizovaných záznamech dozvědět a ani jim nenabízí trestní řád možnost následné obrany např. ve formě návrhu na přezkoumání zákonnosti vydaného aktu, jako je tomu u odposlouchávané osoby.¹¹⁶ Ve svém nedávném nálezu se Ústavní soud zabýval prostorovými odposlechy mezi obhájcem a jeho klientem v prostorách věznice. Mimo jiné čelil námitce, že dva měsíce docházelo ke snímání místností ve věznici, čímž byly zaznamenávány hovory i značného množství dalších osob, které neměly žádný vztah k předmětnému trestnímu řízení. Aby mohl být tento postup orgánů činných v trestním řízení ústavně konformní, musel by projít testem proporcionality. Ačkoli tento postup sledoval legitimní cíl, tedy prošel prvním krokem vhodnosti, už nebyla splněna podmínka potřebnosti. Policejní orgán měl tedy hledat jiný postup, šetrnější k základním právům dalších, na trestním řízení nezúčastněných, osob. Soud v nálezu navrhl možnost zapínat a vypínat odposlouchávací zařízení až v případě přítomnosti dotyčných v místnosti a využít k tomu například spolupráci s Vězeňskou službou.¹¹⁷

Test proporcionality aplikoval Ústavní soud i na tehdejší znění ustanovení § 88a trestního řádu upravujícího zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, které bylo nakonec nálezem zrušeno. Soud vyčetl zákonodárci příliš široce a neurčitě nastavené hranice, kdy jedinou podmínkou pro zjištění telekomunikačních údajů bylo, že musí vést k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. V úpravě nebyl promítnut požadavek nezbytnosti zásahu do základních práv, neobsahovala ani nakládání s údaji a jejich zabezpečení. Dalším nedostatkem byla možnost využít institut pro jakýkoli trestný čin bez ohledu na jeho závažnost. Ustanovení nerespektovalo princip proporcionality zásahu do základních práv, a ačkoli prošlo prvním krokem testu proporcionality, tedy z hlediska vhodnosti, kdy zájem na odhalování trestných činů a stíhání pachatelů je jistě ústavně aprobovaným účelem odůvodňující zásah do práv a svobod, v dalším kroku už úprava selhala.¹¹⁸ Nutno podotknout, že už v dřívějším nálezu Ústavní soud bez úspěchu apeloval na změnu § 88a, a to v rozhodnutí, v němž řešil soulad plošného a preventivního sběru

---

¹¹⁶ Srov. ust. § 88 odst. 8 TrŘ

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 3. ledna 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11

a uchovávání provozní a lokalizačních údajů (tzv. data retention) a jejich poskytování zakotveného v zákoně o elektronických komunikacích, který s ust. § 88a TrŘ úzce souvisí a který vykazoval taktéž ústavní deficity z hlediska disproportionality zásahů do základních práv. Ústavní soud sáhl ke zrušení § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a současně i vyhlášky č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchování a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání.¹¹⁹ Většina deficitů, kterými předchozí právní úprava trpěla, byly následnou novelou odstraněny, nicméně stále nad úpravou data retention zůstalo několik otazníků. Zejména poté, co Soudní dvůr EU označil za neplatnou směrnici¹²⁰, na základě níž byla do českého právního řádu úprava vtělena. Soud opět konstatoval neproporcionální a nepotřebný zásah do soukromého života, stejně tak zásah do práva na ochranu osobních údajů.¹²¹ Nicméně česká právní úprava zůstala i po rozhodnutí Soudního dvora zachována a zůstává terčem kritiky z hlediska rozsahu uchovávaných údajů a neomezeného okruhu osob, jejichž data jsou ukládána, což koliduje se zásadou presumpce nevinny, kdy každý je a priori považován za podezřelého. Plošné uchovávání údajů o všech osobách tak není legitimní prostředkem k dosažení cíle v podobě čistě hypotetické možnosti získání informací o možném pachateli trestného činu a narušuje tak soukromí osob nepřiměřeným způsobem. Argumentem pro nepřiměřenost může být i fakt, že přestože po přijetí směrnice rostl objem požadovaných dat, větší množství objasněných trestných činů to nepřineslo.¹²²

Ústavní soud se při své rozhodovací činnosti často opírá o čl. 8 Úmluvy, proto považují za vhodné stručně naznačit, jakým způsobem nazírá na zákonnost důkazů získaných zásahem do soukromí Evropský soud pro lidská práva, jehož postoj také do jisté míry vychází z principu přiměřenosti. Aby důkaz získaný zásahem do soukromí mohl být z pohledu čl. 8 Úmluvy považován za zákonný, je třeba kumulativně splnit tři podmínky. Podmínku legality, podle které musí být zásah proveden v souladu se zákonem. Podmínku nezbytnosti vyžadující, aby zásah do soukromí byl přiměřený. A podmínku legitimního cíle zdůrazňující odůvodněnost zásahu jedním ze zájmů stanovených v čl. 8, tj. národní

---

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10

¹²⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES z 15. března 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES

¹²¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 8. dubna 2014, sp. zn. C-293/12 a C-594/12

¹²² SOMMEROVÁ, Klára. Syndrom Velkého bratra a boj o naše data. *Právní prostor* [online]. 20.10.2015 [cit. 8.5.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/syndrom-velkeho-bratra-a-boj-o-nase-data>

bezpečnost, veřejná bezpečnost, hospodářský blahobyt země, předcházení nepokojů a zločinnosti, ochrana zdraví nebo morálky nebo ochrana práv a svobod jiných.¹²³

Princip proporcionality je zásadním východiskem při hodnocení zákonnosti důkazů získaných zásahem do zaručených práv a svobod. Vždy bude nutné posuzovat, zda zájem na dopadení a odsouzení pachatelů trestných činů převáží nad hodnotou soukromého života člověka. Je na orgánech činných v trestním řízení, aby v každém jednotlivém případě podle konkrétních skutkových okolností posoudily, zda je zásah legitimní. Současně však vždy musí usilovat o zachování základních práva a svobod v co nejširší míře.

3.2 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

3.2.1 Základní charakteristika institutu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je zajišťovací institut upravený v ust. § 88 trestního řádu, který umožňuje orgánům činným v trestním řízení za zákonem vymezených předpokladů narušovat soukromí jednotlivců za účelem získání informací podstatných pro trestní řízení. Vzhledem k zásahu do ústavně zaručeného práva na listovní tajemství a tajemství dopravovaných zpráv, jak bylo vyloženo výše, musí být stanovena jasná (a přísná) kritéria užití.

Odposlech je záměrné, utajené a současné vnímání obsahu komunikace zprostředkované telekomunikačním zařízením nebo sítěmi prostřednictvím k tomu určených zařízení. Záznamem je souběžné zachycení obsahu komunikace na nosičích, které umožňují jeho uchování a následnou reprodukci. Telekomunikačním provozem je komunikace prostřednictvím telefonu, telefaxu, vysílaček nebo jiného obdobného zařízení včetně zaslání elektronickou poštou.¹²⁴ V minulosti institut sloužil především k zachycení hlasového hovoru. Díky technologickému pokroku je v současnosti nutno pod pojem telekomunikační provoz vztáhnout i ostatní druhy komunikace realizované prostřednictvím

---

¹²³ NEJEDLÝ, Josef. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. s. 78. ISBN 978-80-87146-71-2.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 325. ISBN 978-80-7400-496-4.

telekomunikačních sítí a sítí elektronických komunikací, což zahrnuje i komunikaci mezi počítači nebo jinými zařízeními.¹²⁵

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu lze nařídit pouze pro kvalifikovanou trestnou činnost, konkrétně pro zločin s trestem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let a pro další taxativně uvedené trestné činy¹²⁶, případně pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva. Základními podmínkami pro nařízení je jednak důvodný předpoklad, že jím budou zjištěny významné skutečnosti pro trestní řízení, a dále subsidiarita, tedy nemožnost dosáhnout sledovaného účelu jinak, resp. bylo-li by jinak dosažení podstatně ztíženo.

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může nařídit pouze soudce, respektive předseda senátu, v přípravném řízení se tak děje na návrh státního zástupce. Příkaz musí být řádně odůvodněn, musí obsahovat konkrétní skutkové okolnosti včetně doby trvání, které odůvodňují jeho vydání. Z odůvodnění musí být patrný účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a vysvětlení, proč nelze sledovaného cíle dosáhnout jinak.¹²⁷ Příkaz je nutno individualizovat ke konkrétní osobě, pokud je známa, přičemž jejich okruh není specifikován. Může to být obviněný, podezřelý, ale i jiná osoba.¹²⁸ Policejní orgán má také povinnost průběžně vyhodnocovat, zda trvá důvod, pro který byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařízen. Pro potřeby orgánů činných v trestním řízení provádí odposlech specializovaný Útvar zvláštních činností Policie ČR, v jehož gesci je rovněž sledování osob a věcí.¹²⁹ Je-li vedeno trestní řízení pro určité trestné činy, je možné odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařídit i bez příkazu, musí s tím však souhlasit uživatel odposlouchávané stanice. Nebyly-li při odposlechu zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je policejní orgán povinen záznamy po určité době zničit.

Ochrana zákonnosti vydání příkazu je v rukách Nejvyššího soudu. Po pravomocném skončení věci informují orgány činné v trestním řízení odposlouchávanou osobu

---

¹²⁵ POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub et al. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 183. ISBN 978-80-210-8073-7.

¹²⁶ pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 TZ, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 TZ, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 TZ, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 TZ, pletichy při veřejné dražbě podle § 258 TZ, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 TZ

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 327. ISBN 978-80-7400-496-4.

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. října 2003, sp. zn. 2 to 144/03

¹²⁹ POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub et al. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 188. ISBN 978-80-210-8073-7.

o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu s poučením o právu podat do šesti měsíců k Nejvyššímu soudu návrh na přezkoumání zákonnosti.

Zajímavá je otázka, v jakém časovém úseku telekomunikace probíhá, a v širším smyslu, jak ohraničit dobu, po kterou je aktivována ochrana tajemství dopravovaných zpráv. Logicky je to od zahájení přenosu dat do jejich ukončení, tedy od okamžiku jejich odeslání ze zdrojového zařízení až do přijetí zařízením cílovým. Situace se komplikuje ve chvíli, kdy orgány činné v trestním řízení zajistí cílové zařízení a míněný adresát nemá možnost se s obsahem seznámit. Ačkoli by za jiných okolností nebyla již doručená zpráva chráněna telekomunikačním tajemstvím, v naznačeném případě se ochrana rozšiřuje a chce-li policejní orgán opatřit důkaz ze zabaveného zařízení, musí být prvně vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.¹³⁰

3.2.2 Nepřípustnost odposlechu mezi obhájcem a obviněným

Nepřípustný je odposlech a záznam telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným. Pokud policejní orgán zjistí, že zaznamenává komunikaci obviněného se svým obhájcem, je povinen záznam zničit a zjištěné informace nepoužít. Protokol o zničení záznamu se pak založí do spisu.¹³¹ Pro komunikaci mezi obhájcem a obviněným tak neplatí výjimka ze zásahu do tajemství dopravovaných zpráv a jejich komunikace je chráněna absolutně.

Nepřípustnost odposlechu souvisí s povinností mlčenlivosti advokáta v rámci poskytování právních služeb¹³², která je zárukou klientovi, že s obsahem komunikace nemohou být seznámeny další subjekty. Právní řád tím poskytuje ochranu zvláštnímu vztahu důvěry, která mezi advokátem a jeho klientem panuje. Ta je podpořena například i ustanovením o právu obviněného, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, hovořit se svým advokátem bez přítomnosti jiných osob (§ 33 odst. 1 TrŘ). Stejně tak je omezen výslech advokáta (99 odst. 2 TrŘ) a je taktéž vyňat z oznamovací povinnosti (§ 368 odst. 3 TZ). Uvedená jednotlivá ustanovení jsou zastřešena ústavně zaručeným právem obviněného na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny), jehož porušením by bylo, pokud by orgány činné v trestním řízení zjistily obsah vzájemné komunikace mezi obhájcem

---

¹³⁰ POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub et al. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 184 - 185. ISBN 978-80-210-8073-7.

¹³¹ Ust. § 88 odst. 1 TrŘ

¹³² Ust. § 21 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii

a obviněným.¹³³ Postavení obhájce v trestním řízení můžeme charakterizovat jako odborné alter ego obviněného, jemuž musí být v maximální možné míře zaručeno, aby mohl se svým klientem sdílet veškeré informace bez obavy, že budou zjištěny orgány činnými v trestním řízení.¹³⁴

Dílčím atributem garance specifického vztahu klient-advokát je tedy i ustanovení trestního řádu zapovídající zaznamenání komunikace mezi obviněným a obhájcem. Spornou otázkou je, v jakém okamžiku ochrana důvěrné komunikace začíná, resp. kdy podléhá zvýšené ochraně ve smyslu zákazu odposlechnů a záznamu telekomunikačního provozu. Ustanovení § 88 TrŘ hovoří výslovně pouze o obviněném a jeho obhájci. Vantuch tuto dikci považuje za nešťastnou vzhledem k výkladu orgánů činných v trestním řízení, které z toho dovozují, že odposlech mezi klientem a advokátem povolený je a nepřípustným se stane až převzetím obhajoby obhájcem. Obdobně ustanovení výslovně nechrání ani komunikaci mezi podezřelým a obhájcem,¹³⁵ když obviněným se podezřelý stává až okamžikem zahájení trestního stíhání (§ 32 TrŘ). Řada právních teoretiků a odborníků však dovozuje výkladem, že ochrana se poskytuje mnohem dříve než okamžikem formálního převzetí obhajoby. Argumentem pak bývá vztah procesního postavení obviněného a podezřelého v trestním řízení a vymezení jejich práv. Ad absurdum by výklad upínající se k okamžiku zahájení trestního stíhání znamenal, že přestože má podezřelý právo mluvit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby (§ 76b TrŘ), jejich telekomunikaci by bylo možné odposlouchávat.¹³⁶ Eurokonformním výkladem lze dojít k závěru, že ochrana důvěrné komunikace je poskytnuta už ve chvíli, kdy advokát převezme klientovu věc a začíná platit jeho mlčenlivost. Tento výklad odkazuje převážně na judikaturu k čl. 8 Úmluvy, které zakotvuje právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Navíc právo na obhajobu je speciální k obecnějšímu právu na právní pomoc (čl. 37 odst. 2 Listiny), které může být realizováno už před zahájením trestního stíhání a aktivuje se okamžikem, kdy klient advokáta požádá o právní službu, nikoli okamžikem notifikace orgánu veřejné moci.¹³⁷ Jeden z komentářů pak k tomuto

---

¹³³ JELÍNEK, Jiří a UHLÍŘOVÁ, Marta. *Obhájce v trestním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. s. 257 – 260. ISBN 978-80-87212-88-2.

¹³⁴ WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 818. ISBN 978-80-7357-750-6.

¹³⁵ VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 3, s. 23 - 24 . ISSN 1210-6348.

¹³⁶ JEŽEK, Jiří. K odposlechu advokáta. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 9, s. 34. ISSN 1210-6348.

¹³⁷ GRÍVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 6, s. 62-63. ISSN 1210-6348.

uvádí, že nepřípustný odposlech platí i pro obhájce a zadrženou osobu a stejně tak pro podezřelého ve zkráceném přípravném řízení, jemuž bylo sděleno podezření.¹³⁸

O extenzivním výkladu ustanovení o zákazu odposlechu mezi obhájcem a podezřelým je možné diskutovat, naopak vášně nevyvolává otázka komunikace mezi obžalovaným, resp. odsouzeným a obhájcem. Trestní řád je na tomto místě poměrně jasný, když říká, že obviněným se rozumí též obžalovaný a odsouzený, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného (§ 12 odst. 7 TrŘ).

Lze shrnout, že při výkladu práv obviněného je důležité zohledňovat ústavněprávní rovinu. Zda vztáhnout zákaz odposlechu i na dobu před zahájením trestního stíhání není zatím judikatorně vyřešeno a ani mezi odborníky nepanuje jednoznačná shoda. Nicméně se domnívám, že zužovat ochranu důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem, jehož zachování je zásadní především pro efektivní zajištění práva na obhajobu a práva na právní pomoc, je nežádoucím zásahem do už tak znevýhodněného postavení osoby, proti níž směřují úkony trestního řízení. Pro extenzivní výklad mluví i fakt, že odposlech je ve velké míře užívaný právě ve fázi prověřování, tj. před zahájením trestního stíhání, než se osoba podezřelá ze spáchání trestného činu vůbec může dostat do formálního postavení obviněného. Výkladem lze dle mého názoru dobře dospět k závěru, že zadržený podezřelý má právo, aby jeho komunikace s obhájcem odposlouchávána nebyla, vycházející z ust. § 76b TrŘ, jak bylo řečeno výše. Stejně tak lze právo na ochranu komunikace vztáhnout na podezřelého ve zkráceném přípravném řízení.¹³⁹ Širší pojem podezřelého, chápeme-li ho spíše v kriminologickém smyslu jako osobu v hledáčku orgánů činných v trestním řízení, žádných zvláštních práv nepoživá. Proto se přikláním k názoru, že by si v tomto bodě ustanovení zasloužilo zpřesnit a explicitní úpravou rozšířit ochranu na obhájce a jeho klienta a všechny důkazy získané z této komunikace odmítnout jako absolutně neúčinné.

I přes nepřípustnost zaznamenávání komunikace mezi obhájcem a obviněným dochází v praxi k situacím, kdy je jejich rozhovor nahrán a policejním orgánem vyslechnut. Důvodem je užití automatického nahrávacího zařízení, díky kterému je zaznamenáván celý rozhovor, a skutečnost, že se jednalo o nepřípustné nahrávání, je zjištěna ex post. Podle Vantucha se tak při užití automatického nahrávání jedná o přímé porušení zákona, konkrétně ust. § 88 odst. 1 věty první trestního řádu. Ustanovení má primárně sloužit

¹³⁸ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 803. ISBN 978-80-7552-600-7.

¹³⁹ Srov. ust. § 179b odst. 2 TrŘ

k tomu, aby se policejní orgán vůbec nedozvěděl informace, které jsou předmětem konverzace, a nejen aby se zamezilo jejich použití jako důkazu. Přestože policejní orgán není oprávněn získanou informací přímo využít v trestním řízení, těžko zabránit tomu, aby ji využil nepřímo v rámci operativně pátracích postupů.¹⁴⁰

Pokud během nařízeného odposlechu přesto dojde k zachycení předmětné nepřijatelné komunikace, policejní orgán žádným způsobem nemůže použít získanou informaci. Důkaz pocházející z takového záznamu by byl absolutně neúčinný a žádnou informaci nabytou z nahrávky by policejní orgán neměl zužitkovat, a to ani v rámci operativní činnosti. Podstata ustanovení dle Ústavního soudu „*spočívá v tom, aby jiné orgány v trestním řízení činné a rozhodující (vyšetřovatel, státní zástupce, soudci) nebyly protiprávně získanými informacemi, které přirozeně nemají a nemohou mít povahu ani podpůrného důkazu, procesně nepřijatelným způsobem ovlivňovány, řečeno jinými slovy - při střetu dvou zájmů - ústavně chráněnému tajemství dopravovaných zpráv je třeba dát přednost před účelem trestního řízení (§ 1 odst. 1 tr.ř.); důsledkem toho ovšem je, že jakýkoli záznam, dotýkající se ústavně chráněného tajemství, nesmí být prováděn nebo protokolárně podchycen (§ 88 odst. 4 tr.ř.), a to ani pouhým sdělením, že k ústavně chráněné komunikaci vůbec došlo; proto také zařazení magnetofonových nahrávek nebo písemných sdělení o nich (bez ohledu na jejich formu nebo obsah) do trestního spisu je nejen zákonně ale i ústavně zcela nepřijatelné.*“¹⁴¹ Povinnost neužít získanou informaci je sice jasná, přesto pokud už policejní orgán nepřijatelným odposlechem získal informaci významnou z hlediska trestního řízení, ačkoli je procesně bezcenná, může na základě ní podniknout další kroky a představuje to pro něj neoprávněnou výhodu. Tomuto faktickému stavu lze těžko čelit, jediným možným řešením se zdá pověření jiné osoby nezainteresované v trestním řízení, aby případný nepřijatelný obsah ihned zničila, ještě než se dostane do rukou orgánů činných v trestním řízení. Takové samostatně působící těleso by však jistě bylo logisticky náročné vzhledem k počtu odposlouchávaných linek, kterých bylo kupříkladu za rok 2016 podle analýzy vypracované policejním prezidiem 6717.¹⁴² Je tedy otázkou, zda by se takové řešení vůbec vyplatilo a není tak lepší spoléhat na etický standard orgánů činných v trestním řízení.

---

¹⁴⁰ VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 3, s. 17 - 18. ISSN 1210-6348.

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 1995, sp. zn. III. ÚS 62/95

¹⁴² Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2016 ze dne 15. srpna 2017, PPR-2502-8/ČJ-2017-990392

3.2.3 Užití záznamu jako důkazu v trestním řízení

Záznam telekomunikačního provozu lze použít jako důkaz v trestním řízení, byl-li získán v souladu s ustanoveními trestního řádu. Předpokladem provedení důkazu záznamem je pak přiložení protokolu s údaji o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu a orgánu, který záznam pořídil. Protokol musí vykazovat také další obecné náležitosti podle ust. § 55 TrŘ. Těmi jsou především pojmenování orgánu provádějícího úkon, místo, čas a předmět úkonu, identifikace úředních osob, přítomných stran, případně dalších osob, stručné a výstižné vylíčení průběhu úkonu, návrhy stran, poučení, vyjádření osob nebo jejich námitky. Jako náležitost protokolu není uveden přesný přepis obsahu hovorů, ale stačí pouze uvedení údaje o čase jednotlivých hovorů, číslech a osobách volajících a volaných. Doslovný přepis záznamu pak může být přiložen, což je výhodné zejména v případech, kdy nevznikají pochybnosti o záznamech, a je tím umožněno provést důkaz pouhým čtením přepisu, resp. předložením stranám k nahlédnutí dle ust. § 213 TrŘ. Nicméně i v případě, že přepis není přiložen a záznam není sám o sobě dostatečně srozumitelný, může soud požádat o provedení přepisu.¹⁴³

Dodržení náležitostí protokolu je podstatné z hlediska posouzení zákonnosti postupu při provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Pokud protokol neobsahuje všechny podstatné náležitosti, zejména údaje o místě, času, způsobu provedení záznamu a o osobě, která záznam pořídila, jedná se podle soudní judikatury toliko o formální nedostatky, které lze dodatečně zhojit, a to i v řízení před soudem, přičemž takový postup se nepovažuje za nepřípustnou manipulaci se záznamy a není nutno z tohoto důvodu věc vracet k došetření státnímu zástupci. Podstatnou náležitostí protokolu není přepis hovorů, ale postačuje uvedení údajů o čase hovorů, číslech a osobách volajících a volaných. Nedostatky lze odstranit stejným způsobem jako nedostatky protokolů sepsaných o kterémkoli jiném úkonu, například výslechem osob, které se provedení úkonu účastnily nebo jej provedly, a to v postavení svědka.¹⁴⁴ Soud tedy zatížil dodání protokolu bez některé jeho náležitosti sankcí relativní neúčinnosti. Postoj soudu byl kritizován z důvodu, že nepovažuje za podstatnou náležitost zachycení obsahu, který má garantovat autentičnost záznamu ve smyslu podmínek použitelnosti záznamu jako důkazního prostředku a jedná se proto o zpětně nezhojitelný nedostatek.¹⁴⁵ Otázkou nedodání

---

¹⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. ledna 2001, sp. zn. 4 To 3/01

¹⁴⁴ Tamtéž

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 328. ISBN 978-80-7400-496-4.

protokolu se usnesení nezabývalo, nicméně z hlediska dikce zákona, který užití důkazu záznamem podmiňuje přiloženým protokolem, bude následkem neúčinnost absolutní. Na úplnou absenci protokolu nemůžeme hledět jako na formální nedostatek srovnatelný například s chybějícími údaji o místě provedení záznamu. Novotná v takovém případě hovoří o rozporu se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů a způsobem stanoveným trestním řádem (§ 2 odst. 1 TrŘ), kdy východiskem je vrácení věci státnímu zástupci k došetření, případně zpětvzetí obžaloby státním zástupcem dle ust. § 182 TrŘ.¹⁴⁶ Judikatura sice přímo závažnost nedodání protokolu nerozebírá, přesto v jednom svém rozsudku Vrchní soud v Praze konstatoval, že pokud by prvostupňový soud vycházel při svém rozhodování z obsahu záznamů, k nimž nebyl připojen protokol, dopustil by se vážného pochybení. V přezkoumávaném rozsudku se mimo jiné soud dopustil další chyby, když jako důkaz použil nelegálně získané výpisy z mobilního telefonu. V té době ještě nebylo zjišťování údajů o telekomunikačním provozu upraveno v § 88a TrŘ, nicméně už byl publikovaný náleží Ústavního soudu¹⁴⁷ potvrzující, že provozní a lokalizační údaje jsou zásahem do soukromí a do tajemství dopravovaných zpráv srovnatelným se zjišťováním obsahu komunikace na základě odposlechu. Z tohoto důvodu by orgány měly postupovat i při zjišťování údajů podle ust. § 88 upravujícího odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Vrchní soud částečně rozsudek z uvedených důvodů zrušil a vrátil soudu prvního stupně.¹⁴⁸

Odposlechy jsou často doménou fáze prověřování, jejíž konec je ohraničen zahájením trestního stíhání vůči konkrétní osobě. V této fázi může policejní orgán provést odposlech a záznam telekomunikačního provozu pouze jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon podle § 160 odst. 4 TrŘ. Protokol o provedení odposlechu v tomto případě musí obsahovat zdůvodnění, proč je daný úkon považován za neodkladný, resp. neopakovatelný. Ústavní soud konstantně judikuje, že policejní orgán vybočuje z mezí ústavnosti, pokud ve fázi před zahájením trestního stíhání, tj. v době, kdy ještě není jasně vymezen skutek ani okruh podezřelých osob, přezkoumatelným způsobem nezdůvodní, proč není prováděný úkon možné odložit na pozdější stádium trestního řízení, tedy zdůvodnit jeho neodkladnost a neopakovatelnost.¹⁴⁹ Na druhou stranu nechce klást přísné požadavky na preciznost a detailnost slovního zdůvodnění, neboť takové posouzení je ovlivněno mnoha okolnostmi

¹⁴⁶ NOVOTNÁ, Jaroslava. K některým otázkám dokazování odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 10, s. 293 – 294. ISSN 1213-5313.

¹⁴⁷ Jednalo se o náleží Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001, sp. zn. II US 502/2000

¹⁴⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. ledna 2002, sp. zn. 7 To 156/01

¹⁴⁹ Náleží Ústavního soudu ze dne 6. října 2005, sp. zn. 298/05

případu a informace o důvodech pro provedení takového úkonu mohou mít původ nejen v důkazním materiálu, ale i v dalších neformálních zdrojích, kterými policejní orgán disponuje. Absence podrobného zdůvodnění tak automaticky nezpůsobuje neúčinnost úkonu, jestliže se při následné kontrole potvrdí, že věcné důvody pro neodkladnost byly splněny.¹⁵⁰ Ačkoli se rozhodnutí týkají převážně neodkladnosti úkonu, závěry soudů lze zobecnit i na neopakovatelnost.¹⁵¹ Lze tedy shrnout, že v případě protokolu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu provedeného jako neodkladného a neopakovatelného úkonu můžeme rozlišovat tři situace. Pokud protokol vůbec neobsahuje zdůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti, jedná se o porušení zákona, konkrétně ust. § 160 odst. 4 TrŘ, které je podstatnou vadou úkonu. Takový záznam nebude možné v trestním řízení využít jako důkazní prostředek a důkaz z něj získaný je absolutně neúčinný. Další možností je, že protokol k záznamu sice připojen bude, nicméně zdůvodnění o neodkladnosti a neopakovatelnosti nebude dostatečně podrobné. V takovém případě bude záležet na následném přezkumu. Jestliže budou shledány věcné důvody pro provedení takového úkonu, záznam bude použitelný jako důkaz v trestním řízení. V opačném případě, tedy při zjištěné nedůvodnosti provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu, nebude záznam použitelný v důkazním řízení a důkazy budou absolutně neúčinné. A konečně za předpokladu, že je přiložen protokol s detailním odůvodněním, ale následně je zjištěno, že nebyly splněny podmínky pro provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu, záznam není použitelný a důkaz je absolutně neúčinný.

Důkazním prostředkem pak je samotný záznam, který je předkládán soudu ve většině případů na datovém nosiči. Ze záznamu soud zjišťuje důležité skutečnosti, které budou součástí důkazního hodnocení a rozhodování o vině a nevině. Záznam se u soudu provádí přehráním z příslušného zařízení. Je ale možné důkaz provést pouhým čtením přepisu, zvláště pokud žádná ze stran netrvá na přehraní a poslechu pořízeného záznamu.¹⁵² Možnost čtení přepisu a zacházení s ním jako s listinným důkazem kritizovala ve svém článku Novotná. Podle ní se jedná o obcházení zákona, který jako jediný možný důkazní prostředek získaný odposlechem uvádí záznam, jehož provedení lze uskutečnit pouze přehráním z nosiče pomocí technického zařízení. Přepis má sloužit pouze k lepší orientaci

---

¹⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. března 2006, sp. zn. III. ÚS 231/05

¹⁵¹ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 5, s. 109. ISSN 1213-5313.

¹⁵² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. ledna 2002, sp. zn. 7 To 156/01

v záznamu, nikoli jako důkazní prostředek, a považuje za nepřijatelné, pokud by soud rozhodoval o vině na základě přečtení přepisu záznamu.¹⁵³ Dle mého názoru uvedený závěr zbytečně formalisticky lpí na vnějším projevu záznamu během soudního dokazování. Možnost nepřehrávat pořízený záznam, ale pouze předložit stranám k nahlédnutí přepisu záznamu, má sloužit především ke zrychlení procesu dokazování za situace, kdy nejsou spory o obsah záznamu a přehrávání několikahodinových nahrávek by zbytečně zatížilo a prodloužilo řízení před soudem. Důkazním prostředkem dle mého soudu nadále zůstává pořízený záznam, který vždy může být přehrán, pokud by například některá ze stran rozporovala jeho obsah. Judikatura zastává stejný názor a navazuje tak na citovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze, kdy umožňuje pouhé čtení přepisu obsahu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, který však musí být zachycen v objektivně vnímatelné podobě umožňující jeho přečtení.¹⁵⁴ Nejvyšší soud také reagoval na možnost komprimace podstatné části obsahu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu na nosič dat CD, když se vyjádřil tak, že faktické nakládání se záznamem není neoprávněným zásahem do důkazu a nemůže mít vliv na procesní použitelnost důkazního prostředku, pokud nedojde k jeho zjevnému znehodnocení, ztrátě nebo jinému snížení vypovídající hodnoty.¹⁵⁵

Výstupem záznamu telekomunikačního provozu mohou být i hrubá nebo zašifrovaná data, která nejsou jako taková srozumitelná pro člověka, a proto je třeba záznam podrobit kriminalistické expertize nebo znaleckému zkoumání. Důkazem použitelným v trestním řízení je v takovém případě znalecký posudek.¹⁵⁶

Záznam lze použít jako důkaz i v jiné trestní věci, a to za podmínky, že je vedeno trestní řízení pro stejný okruh trestných činů, pro něž by bylo možno nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu, případně pokud s tím souhlasí uživatel odposlouchávané stanice.¹⁵⁷ Stejně tak je nutné přiložit k záznamu protokol. V současné době je již překonaný nálezný, kterým Ústavní soud posvětil možnost užití zákonně získaného záznamu v jiné trestní věci jako důkazu listinného. Odůvodnil to zásadou vyhledávací a ofiiality s poukazem na to, že za důkaz může sloužit vše schopné přispět k objasnění

---

¹⁵³ NOVOTNÁ, Jaroslava. K některým otázkám dokazování odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 10, s. 295. ISSN 1213-5313.

¹⁵⁴ např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009, z novějších rozhodnutí např. Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. února 2017, sp. zn. I. ÚS 3724/16

¹⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009

¹⁵⁶ POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub et al. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 190. ISBN 978-80-210-8073-7.

¹⁵⁷ Ust. § 88 odst. 6 TrŘ

věci. Porušení zákona nedovodil, neboť ust. § 88 TrŘ o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se nevztahuje na listinné důkazy.¹⁵⁸ Rozhodnutí bylo sice vydáno před přijetím novely zakotvující podmínky užití záznamu v jiné trestní věci, přesto se i předtím jednalo o rozporuplný nále. Kritika se opírala o skutečnost, že předmětným výkladem Ústavního soudu dochází k obcházení zákona a především ústavních předpisů, kdy podle kritiků výstup nálezu odporoval čl. 13 Listiny, který umožňuje zásah do tajemství dopravovaných zpráv pouze za zákonem stanovených podmínek při dodržení principu proporcionality.¹⁵⁹

Záznamy, které nejsou užity jako důkaz, policejní orgán označí, spolehlivě uschová tak, aby byla zajištěna ochrana před neoprávněným zneužitím záznamů, a ve spise poznamená místo uložení. Po třech letech od pravomocného skončení věci pak mohou být tyto záznamy zničeny.

Pouze záznam odposlechu pořízený ve smyslu trestního řádu je důkazem použitelným v trestním řízení. Náš právní řád však zná i jiné druhy odposlechnů upravené jinými právními předpisy. Ty však nikdy nemohou sloužit k důkazním účelům. Jsou to zpravidla zpravodajské prostředky, kterými na základě svěřených kompetencí disponují zpravodajské služby. Bezpečnostní informační služba je oprávněna pomocí zpravodajské techniky odposlouchávat, případně zaznamenávat telekomunikační, radiokomunikační nebo jiný obdobný provoz, stejně tak může pořizovat obrazové, zvukové nebo jiné záznamy.¹⁶⁰ Podobným oprávněním oplývá i Vojenské zpravodajství.¹⁶¹ Předpoklady užití vykazují podobné znaky s odposlechem podle trestního řádu. Vyžadováno je odůvodněné povolení soudce k užití zpravodajské techniky, stejně tak je zde požadavek na subsidiaritu užití. Získané informace však mají pouze operativní charakter, neboť úkolem zpravodajských služeb je shromažďování a analýza informací důležitých z hlediska zabezpečování obrany a bezpečnosti České republiky, jejího ústavního zřízení a významných ekonomických zájmů.¹⁶² Získané informace dále předávají nejvyšším ústavním činitelům, ale také policejním orgánům, pokud zjištění spadá do jejich působnosti.¹⁶³ Důkazní hodnotou těchto tzv. zpravodajských odposlechnů se zabýval i Ústavní soud. Konstatoval, že vzhledem

---

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 1994, sp. zn. II. ÚS 6/93

¹⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu ve světle judikatury. *Soudní rozhledy*. 2000, č. 3, s. 68. ISSN 1211-4405.

¹⁶⁰ Ust. § 8 odst. 1 zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě

¹⁶¹ Ust. § 8 odst. 1 zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství

¹⁶² Ust. § 2 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

¹⁶³ Ust. § 8 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

k odlišnému zákonnému režimu i účelu oproti odposlechům dle ust. § 88 TrŘ nelze využít generální klauzuli, že za důkaz může sloužit vše způsobilé přispět k objasnění věci, neboť by eliminovala záruky dané trestním řádem upravující přesný způsob a postup orgánů činných v trestním řízení při získávání procesně použitelného důkazu formou tajného sledování, tedy činností výrazně zasahující do základních práv a svobod. Použití informací ze zpravodajského odposlechu k důkazním účelům je porušením čl. 13 Listiny. Zpravodajské služby jsou „*zmocněny maximálně k poskytnutí povšechných informací operativního charakteru*“, v tomto konkrétním případě ovšem Vojenské zpravodajství poskytlo orgánům činným v trestním řízení rozsáhlý soubor informací včetně záznamu odposlechů a překročilo tím meze zákona.¹⁶⁴ Důkaz ze zpravodajských odposlechů není použitelným v trestním řízení a je stížen absolutní neplatností. Vzhledem k oprávnění policejního orgánu použít informace ze zpravodajského odposlechu, nastává poněkud paradoxní situace, neboť zákonně získané informace zpravodajskými službami jsou nepřijatelnými důkazními prostředky v trestním řízení, přestože s nimi mají orgány činné v trestním řízení ze zákona možnost dále nakládat. Stejnými argumenty musíme jako nepřijatelné důkazy v trestním řízení vyloučit odposlechy prováděné Vězeňskou službou na základě zákona o výkonu trestu odnětí svobody¹⁶⁵, které dle důvodové zprávy slouží k prevenci tzv. mimořádných událostí ve věznici.¹⁶⁶

3.2.4 Údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle ust. § 88 TrŘ, někdy označován jako aktivní odposlech, slouží ke zjišťování obsahu telekomunikačního provozu, který právě probíhá nebo bude probíhat v budoucnu, zachycuje tedy komunikaci v reálném čase. Naproti tomu institut zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu dle ust. § 88a TrŘ, tzv. pasivní odposlech, míří na informace o již proběhlé komunikaci, a to nikoli z hlediska jejich obsahu, ale především z hlediska lokalizačních a provozních údajů.¹⁶⁷

---

¹⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07

¹⁶⁵ Ust. § 18 odst. 5 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁶⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů, č. 169/1999 Dz

¹⁶⁷ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 246. ISBN 978-80-210-7687-7.

Do ústavně zakotveného práva na soukromí ve čl. 13 Listiny nespadá pouze ochrana obsahu dopravovaných zpráv, ale nutno do něj zahrnout i ochranu údajů souvisejících s komunikací. Spolu s čl. 10 odst. 3 Listiny¹⁶⁸ je tak vytvářeno právo na informační sebeurčení, které jednotlivci garantuje možnost samostatně rozhodnout o rozsahu, způsobu a podmínkách zpřístupnění informací ze soukromého života jiným subjektům.¹⁶⁹ „*Soukromí každého člověka je hodno zásadní (ústavní) ochrany nejen ve vztahu k vlastnímu obsahu podávaných zpráv, ale i ve vztahu k výše uvedeným údajům. Lze tedy konstatovat, že čl. 13 Listiny zakládá i ochranu tajemství volaných čísel a dalších souvisejících údajů, jako je datum a čas hovoru, doba jeho trvání, v případě volání mobilním telefonem i označení základnových stanic zajišťujících hovor.*“¹⁷⁰ Již v úvodní podkapitole byl nastíněn krušný vývoj ustanovení § 88a, který vykazoval natolik závažné ústavní deficity, že Ústavní soud sáhl k jeho zrušení.

Ustanovení § 88a se vztahuje pouze na údaje o telekomunikačním provozu, které jsou jinak předmětem telekomunikačního tajemství nebo na něž se vztahuje ochrana osobních údajů a zprostředkovaných dat. Předmět telekomunikačního tajemství, ochrana dat, jejich uchování a poskytování jsou upraveny zákonem č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích. Právnická nebo fyzická osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací uchovává provozní a lokalizační údaje po dobu šesti měsíců. Zároveň zajišťuje, aby nebyl uchován obsah zpráv. Osoba uchovávající údaje je na požádání poskytne vyjmenovaným subjektům včetně orgánů činných v trestním řízení, a to za podmínek stanovených trestním řádem.¹⁷¹

Použití zjišťování údajů o telekomunikačním provozu je vázáno na trestní řízení vedené pro kvalifikovanou trestnou činnost, a sice úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby nejméně tři roky, další taxativně vypočtené trestné činy¹⁷² a úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje mezinárodní smlouva. Stejně jako u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu i tady je podmínka subsidiarity, tedy institut lze užít pouze

---

¹⁶⁸ „Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“

¹⁶⁹ Např. náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl.ÚS 24/10

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001, sp. zn. II. ÚS 502/2000

¹⁷¹ Ust. §97 odst. 3 zákona o elektronických komunikacích

¹⁷² trestný čin porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ), pro trestný čin podvodu (§ 209 TZ), pro trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230 TZ), pro trestný čin opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231 TZ), pro trestný čin nebezpečného vyhrožování (§ 353 TZ), pro trestný čin nebezpečného pronásledování (§ 354 TZ), pro trestný čin šíření poplašné zprávy (§ 357 TZ), pro trestný čin podněcování k trestnému činu (§ 364 TZ), pro trestný čin schvalování trestného činu (§ 365 TZ)

v případě, že sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak nebo pokud by bylo jeho dosažení podstatně ztíženo. Písemný, odůvodněný příkaz k vydání údajů o telekomunikačním provozu nařizuje soudce, resp. předseda senátu. Příkaz není třeba v případě souhlasu uživatele telekomunikačního zařízení. Obsahem příkazu je uživatelská adresa nebo zařízení včetně telefonního čísla, osoba uživatele, je-li známa, jakých údajů za jaké období se zjištění týká a jakému orgánu údaje vydat.¹⁷³ Po pravomocném skončení věci platí informační povinnost orgánů činných v trestném řízení o vydaném příkazu a poučení o možnosti obrátit se na Nejvyšší soud z důvodu přezkoumání zákonnosti.

Jako důkaz slouží v řízení před soudem zpráva o zjištění údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, která může být v písemné nebo elektronické podobě.¹⁷⁴ Souhlas uživatele zařízení může být v průběhu odvolán, avšak již poskytnuté údaje jsou použitelným důkazem.¹⁷⁵

3.3 Sledování osob a věcí podle § 158d

Sledování osob a věcí je jedním ze tří operativně pátracích prostředků ve smyslu trestního řádu. Typicky se využívají v prověřovací fázi, což odráží i jejich zařazení v systematicke trestního řádu pod postup před zahájením trestního stíhání. Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Technickými prostředky jsou chápány prostředky umožňující dálkové sledování, prostorový odposlech i přístroje sloužící ke zjišťování obsahu písemností a dalších záznamů.¹⁷⁶ Předpokladem pro užití sledování je vedení trestního řízení o úmyslném trestném činu. Vždy musí směřovat k získání informací o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Podmínkou je také subsidiarita a minimalizace zásahů do práv a svobod (§ 158b TrŘ). Právě vzhledem ke značnému zásahu do ústavně garantovaných základních práv a svobod srovnatelnému s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu je k úvaze, zda není vymezení trestních činů moc široké, neboť

---

¹⁷³ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 816. ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. Komentář k § 88a [Údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I.: komentář (§1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 1233. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁷⁵ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 817. ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. Komentář k § 158d [Sledování osob a věcí]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád II.: komentář (§ 157-314s)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2004 - 2005. ISBN 978-80-7400-465-0.

sledování osob a věcí je možné využít v řízení o jakémkoli úmyslném trestném činu. Právě u třetího typu sledování, jak bude rozebráno níže, je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Přestože tento typ podléhá nejpřísnějšímu režimu z hlediska povolení, měl by dle mého názoru taktéž reflektovat závažnost trestných činů a omezit užití na závažnější formy kriminality.

Teoreticky můžeme rozlišit tři typy sledování odpovídající prvním třem odstavcům, které upravují institut sledování osob a věcí. Během sledování podle odstavce 1 nejsou pořizovány záznamy, není proto třeba povolení státního zástupce ani soudce a o sledování rozhoduje policejní orgán. Získané informace jsou pouze operativního charakteru a důkazním významem mohou být nadány spíše výjimečně, a to prostřednictvím výpovědi policisty. Sledování podle odstavce 2 lze uskutečnit pouze na základě předchozího písemného povolení státního zástupce, neboť na rozdíl od sledování podle první odstavce jsou při něm pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. Bez povolení lze sledování zahájit, nesnese-li věc odkladu. Policejní orgán však bezodkladně o povolení požádá, a pokud ho do 48 hodin neobdrží, sledování ukončí, záznam zničí a nijak ho nepoužije. Třetí typ sledování, podle odstavce 3, představuje největší zásah do ústavně zaručených práv a svobod, protože se vztahuje na případy, ve kterých je pomocí technických prostředků zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Z důvodu velkého zásahu do ústavně garantované sféry soukromí jednotlivce je proto možný jen na základě předchozího povolení soudce a nelze v neodkladné záležitosti započít sledování bez povolení, jak je tomu u druhého typu sledování.¹⁷⁷ Sledování je možné i bez povolení, pokud s tím souhlasí ten, do jehož práv a svobod je zasahováno.

Povolení se uděluje jen na základě písemné odůvodněné žádosti, přičemž obsahuje podezření na konkrétní trestnou činnost a údaje o sledovaných osobách a věcech, jsou-li známy. Nejsou-li zjištěny důležité skutečnosti, záznamy se zničí.

Z důvodu rozdílného povolovacího režimu u jednotlivých typů sledování je v případě pochybnosti vhodnější z opatrnosti postupovat podle třetího odstavce, aby nebyla ohrožena použitelnost důkazu.¹⁷⁸ Pokud by za situace, která vyžaduje povolení soudce,

---

¹⁷⁷ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 1194-1195. ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 1195

nebylo uděleno, postup orgánů činných v trestním řízení by byl nezákonný a získaný důkaz by trpěl absolutní neúčinností.

U třetího, tedy z hlediska zásahu do práv nejzávažnějšího, typu sledování je trestním řádem přímo řečeno, že nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než ty směřující k umístění technických prostředků. Vzhledem k výraznému zásahu do práv a svobod nelze v rámci sledování osob a věcí suplovat jiné instituty trestního řádu, které mají vlastní režim úpravy. Ustanovení upravující tyto jiné instituty, převážně půjde o zajišťovací instituty jako například odposlech a záznam telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o nich, jsou speciální k ustanovení § 158d TrŘ., ačkoli je možné je využít souběžně.¹⁷⁹

Důležité je definovat si, na jaké jednání je potřebné disponovat povolením státního zástupce a kde už je třeba povolení soudce. Druhý typ sledování, při kterém nedochází k zásahu do práv vyjmenovaných v ustanovení, se bude týkat převážně případů sledování na veřejně přístupných místech. Nutno však zdůraznit, že se musí jednat o sledování utajovaným způsobem, což je jeden z klíčových znaků probíraného operativně pátracího prostředku. Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, jenž byl odsouzen za výtržnictví na fotbalovém zápase. Stěžovatel byl zaznamenán kamerovým systémem, který však sloužil pouze k identifikaci pachatele a jako důkaz využit nebyl, nicméně jedna z námitek stěžovatele směřovala právě k porušení ust. § 158d odst. 2. Ústavní soud tuto námitku odmítl a vyslovil, že ustanovení o sledování osob a věcí se na tento případ nevztahuje, protože není prováděno utajeným způsobem, naopak je známou skutečností že při fotbalových zápasech monitorování kamerovým systémem probíhá v zájmu ochrany veřejného pořádku.¹⁸⁰

Opačný závěr můžeme vztáhnout na kanceláře budov, v nichž se vykonává veřejná moc, které sice jsou veřejným prostorem, tedy rozsah soukromí je omezený, i přesto se na takové prostory vztahuje ochrana zaručená čl. 8 Úmluvy. K takovému závěru alespoň dospěl Ústavní soud ve věci prostorových odposlechů v budově městského úřadu. Pro doplnění dodávám, že v této věci byl rozsudek nakonec zrušen. Důvodem byla nelegitimita sledování, kdy z povolení ke sledování osob nebyly patrné konkrétní skutečnosti odůvodňující podezření z páchaní trestného činu sledované osoby, nebylo ani jasné, jaký má mít k této trestné činnosti vztah, a tudíž nebyla splněna podmínka

---

¹⁷⁹DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 1195 - 1196. ISBN 978-80-7552-600-7.

¹⁸⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03

nezbytnosti užití operativně pátracího prostředku.¹⁸¹ Rozdíl oproti veřejnému prostoru na fotbalovém stadionu je, že v případě stadionu sleduje soustavné monitorování legitimní cíl, tj. předcházet trestné činnosti, a děje se tak při vědomí dotčených osob.

Jako důkaz slouží záznamy získané použitím operativně pátracího prostředku, pokud je k němu přiložen protokol. Protokol musí obsahovat obecné náležitosti dle ust. § 55 a 55a TrŘ. Výkladem 158d odst. 8 a contrario vyplývá, že protokol může být vyhotoven dodatečně, tj. poté co se ukáže, že záznamy pořízené při sledování osob obsahují skutečnosti významné pro trestní řízení a budou užity jako důkaz. Nejvyšší soud řešil případ, kdy protokol neobsahoval označení úřední osoby, jak to vyžaduje ust. § 55 odst. 1 písm. c) TrŘ a v této věci dospěl k závěru, že obsah protokolu je vždy nutné přizpůsobit prováděnému úkonu. V případě sledování osob a věcí, kdy se policisté podílejí v utajení na odhalování trestných činů, by byla konkretizace osob v rozporu se smyslem a účelem institutu. Podepsání příslušným pracovníkem, který protokol vyhotovil, se v tomto případě považuje za dostatečnou specifikaci úřední osoby. Podstatnou náležitostí protokolu nejsou ani obsahy všech záznamů. Naopak překážkou není, pokud sledující orgán do protokolu uvede i popis činnosti sledované osoby nebo věci, jak ji sám vnímal.¹⁸²

Použití záznam jako důkaz v jiné trestní je možné, je-li vedeno řízení o úmyslném trestném činu anebo pokud se tak děje se souhlasem osoby, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno. Podmínkou ovšem je, že se jedná o druhý typ sledování, a contrario tedy záznam pořízený podle odstavce tři v jiné trestní věci užít nelze. Pokud je tedy sledováním zasaženo do listovního tajemství nebo se zjišťuje obsah zpráv uchovávaných v soukromí, důkaz z takového záznamu nelze za žádných okolností použít v jiné trestní věci, protože by se jednalo o důkaz absolutně neúčinný.¹⁸³

Stejně jako u odposlechů je při sledování osob a věcí chráněn vztah obviněného s obhájcem a policejní orgán je při zjištění jejich komunikace povinen záznam zničit a nabyté poznatky nepoužít. V podkapitole 3.2.2. této práce bylo podrobněji vylíčeno specifické pouto mezi advokátem a klientem, resp. mezi obviněným a obhájcem, a souvislost s právem na obhajobu a právem na právní pomoc, a proto se v této části práce nebudu opakovat a zaměřím se na rozdíl, které na první pohled totožné ustanovení

---

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011

¹⁸³ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017. s. 883. ISBN 978-80-7502-230-1.

vyvolává u operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí oproti jeho aplikaci v rámci odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Nejvýraznějším kontrastem je časový okamžik, od něhož začíná pro komunikaci obviněného s obhájcem platit výjimka z možnosti užití sledování. U odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je časové určení otázkou častých polemik, naproti tomu publikované názory vztahující se ke sledování osob a věcí se ve větší části shodují. Například i podle obou dostupných komentářů k trestnímu řádu je milníkem začínající ochrana okamžik zahájení trestního stíhání, přesněji vydání usnesení o zahájení trestního stíhání podle ust. § 160 odst. 1 TrŘ. Uvedené názory potvrzuje i judikatura. Nález Ústavního soudu kategoricky hovoří o tom, že se ochrana nevztahuje na fázi prověřovací, jedním dechem však dodává, že *„nelze zcela s jistotou učinit závěr, zda zde posuzovaná komunikace několika osob byla svým obsahem komunikací mezi advokátem a klientem a zda, případně nakolik, tento zásah v podobě pořízených odposlechů znamenal současně průlom do advokátního tajemství a komunikační svobody těchto osob. Tuto otázku bude nutno posoudit v dalším průběhu trestního řízení orgány činnými v trestním řízení, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem, zejména pak k obsahu stěžovatelem uváděné smlouvy o zastupování na základě plné moci mezi dotčenými osobami.*¹⁸⁴ Dle mého tak Ústavní soud nevyločil možnost neprovedení důkazu z důvodu ochrany tajemství mezi advokátem a klientem a otázka použitelnosti takové důkazu zůstává v rámci volného důkazního hodnocení na orgánech činných v trestním řízení.

Od sledování osob a věcí podle ust. § 158d odst. 2 TrŘ je nutné odlišovat postup podle § 62 zákona o Policii. Kromě záznamů pořizovaných podle trestního řádu v rámci sledování osob a věcí, má oprávnění pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy na veřejně přístupných místech i Policie ČR mimo rámec trestního řízení. Účelem je především ochrana veřejného pořádku a bezpečnosti, ale monitorováním mohou být také získány podklady pro trestní řízení, a to včetně případných důkazů. Stejně tak je policie oprávněna pořizovat záznamy o průběhu úkonu, tady se však omezení na veřejně přístupná místa neuplatní.¹⁸⁵ Postup podle zákona o Policii slouží k získávání poznatků před samotným trestním řízením, resp. před zahájením úkonů trestního řízení podle ust. § 158 odst. 3 TrŘ. Po zahájení úkonů trestního řízení je třeba postupovat při nutnosti

---

¹⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14

¹⁸⁵ Ust. § 62 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

pořizování záznamů na veřejně přístupných místech podle ust. § 158d odst. 2, které vyžaduje souhlas státního zástupce.¹⁸⁶

3.4 Soukromé záznamy jako důkazy v trestním řízení

Výše uvedené instituty trestního procesu jsou upraveny v trestním řádu, včetně podmínek jejich provedení a předpokladů pro užití výstupů z nich jako důkazů v trestním řízení. Záznamy však mohou nezávisle na orgánech činných v trestním řízení pořizovat i soukromé osoby. Nahrávky pořizené soukromými osobami nejsou výslovně upraveny právním předpisem, vzhledem k demonstrativnímu výčtu důkazních prostředků v ust. § 89 odst. 2 TrŘ jsou nicméně obecně připuštěny, ať už v podobě fotografií, filmových záznamů, videozáznamů či audiozáznamů. Nejvyšší soud však v této věci upozornil, že při užití takového záznamu bez souhlasu nahrávaného je třeba vždy daný důkaz posuzovat v rámci respektování práva na soukromí. Zásadní okolností bude, zda existují i jiné důkazy, které obsahově podporují důkazy získané ze záznamu. Významné bylo také konstatování, že ust. § 88 TrŘ upravující podmínky odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se vztahují pouze na důkazy pořizené orgány činnými v trestním řízení, nikoli jinými subjekty. „*Jestliže tedy zvukový záznam není pořizen orgánem činným v trestním řízení, nelze požadovat splnění zákonem přesně vymezeného postupu a podmínek, za nichž může dojít k takovému opatření důkazu.*“¹⁸⁷ Na soukromé osoby se ustanovení upravující odposlech a záznam telekomunikačního prostoru nemůže užít ani analogicky. K tomu jen dodejme, že obcházením ustanovení trestního řádu by bylo, pokud by orgány činné v trestním řízení vyzvaly osobu k pořizení takové záznamu, případně pokud by se tak dělo s jejich pomocí či vědomím.¹⁸⁸

Přestože soukromé osoby při pořizování záznamů k důkazním účelům nejsou spoutány pravidly trestního řádu, která se vztahují na orgány činné v trestním řízení, nelze každý soukromý záznam bez dalšího považovat za přípustný důkazní prostředek. Kontroverze vyvolává otázka použitelnosti záznamu získaného na základně nedovolených zásahů do práv a svobod jiných nebo při porušení zákona.

---

¹⁸⁶ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s.253. ISBN 978-80-7400-543-5.

¹⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007

¹⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 188. ISBN 978-80-210-7687-7.

Jedním z mála autorů klonících se k možnosti užít důkaz získaný nezákonně, spácháním trestného činu nevyjímaje, je Repík. Použitelnost důkazu se dle něj neodvívá od nezákonného jednání osoby, která záznam pořídila, nesmí zde být však nikterak zainteresován orgán činný v trestním řízení. Podle něj „*trestní řád nemůže jít tak daleko, aby se vzdával důkazů, které byly případně jejich držiteli, kterými jsou soukromé (třetí) osoby, získány nedovoleným způsobem.*“¹⁸⁹ Většina autorů¹⁹⁰, a ostatně i judikatura, však tento krajní názor nezastává a při hodnocení použitelnosti soukromých záznamů hledá řešení v rámci principu přiměřenosti. Ani já se nedomnívám, že by se dalo s postojem Repíka souhlasit. Ačkoli trestní řád svazuje pravidly při získávání procesně použitelných důkazů primárně orgány činné v trestním řízení, neznamená to, že soukromé osoby by mohly mít možnost získávat porušením zákonných zákazů důkazy, které by navíc mohly při rozhodování o vině a trestu mít stejnou váhu jako důkazy získané v souladu se zákonem. V hraniční situaci by poškozený v trestním řízení byl spácháním trestného činu s cílem zajistit důkazní materiál odměněn v podobě získání významného usvědčujícího důkazu. Nejsem přesvědčena, že by soudní praxe měla takový postup aprobovat a důkazy získané porušením právních předpisů bez dalšího připouštět. Ovšem ani v případě porušení zákonného pravidla není za každé situace přiměřené odmítnout daný důkaz jako absolutně neúčinný, zvláště v případě že nedošlo k zásahu do práv třetích osob. Klíč k řešení v podobě testu proporcionality je vhodným nástrojem vedoucím k co možná *nejspravedlivějšímu* řešení.

Na úvod je třeba předestřít, že monitorování veřejného prostoru má konsekvence v soukromém právu, neboť podle občanského zákoníku je zásah do soukromí jiného možný pouze na základě svolení dotčené osoby nebo na základě zákonných licencí.¹⁹¹ Při pořizování záznamů dochází ke zpracování osobních údajů a osoby pořizující záznam jsou povinny splnit podmínky vyplývající ze zákona o ochraně osobních údajů. S účinností nařízení GDPR však bude zrušena oznamovací povinnost Úřadu pro ochranu osobních údajů zakotvená v § 16 a správci, tedy subjekty určující účel a prostředky zpracování osobních údajů, budou sami vést záznamy o zpracování údajů.¹⁹²

---

¹⁸⁹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 1982, č. červen-září, s. 138. ISSN 1210-6348.

¹⁹⁰ Srov. MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1984. s. 108. ISBN 65-019-84.

¹⁹¹ Ust. § 84 až 90 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁹² Čl. 30 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES

Právě v souvislosti s oznamovací povinností se Nejvyšší soud zabýval dovoláním stěžovatele, který byl uznán vinným poškozením cizí věci, a to na základně záznamu z kamerového systému nainstalovaného poškozeným. Poškozený začal prostor monitorovat teprve po opakovaných škodách, které mu byly na majetku způsobeny, a to s cílem zjistit identitu viníka. Stěžovatel považoval kamerový záznam za nepřipustný důkazní prostředek, neboť poškozený nedisponoval příslušnou registrací u Úřadu pro ochranu osobních údajů podle § 16. Nejvyšší soud se s tímto argumentem neztotožnil, a přestože poškozený formálně pochybil, když instalaci zařízení neoznámil Úřadu pro ochranu osobních údajů, jeho jednání nepředstavuje nepřipustný zásah do soukromí zaznamenávané osoby, neboť v dané věci byl kamerový systém použit ke zjištění pachatele, a tedy nezpůsobuje neúčinnost důkazu. Přípustnost takového typu důkazu se však vždy musí posuzovat s přihlédnutím k právu na soukromí.¹⁹³ Stěžovatel se následně obrátil na Ústavní soud, který posuzoval použitelnost videozáznamu jako důkazního prostředku v kontextu zachování práva na soukromí podle čl. 10 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud připomněl, že dojde-li při vyhledávání, opatrování a provádění důkazu k porušení právního předpisu, které má povahu podstatné vady řízení, takový důkaz je absolutně neúčinný a nepoužitelný v trestním řízení. Takové vady je nutné zvažovat v každém případě podle konkrétních okolností. V této konkrétní věci sice došlo k přestupku, když nebyla splněna oznamovací povinnost Úřadu pro ochranu osobních údajů, ale intenzita takového porušení právních předpisů nedosahovala charakteru podstatné vady s následkem absolutní neúčinnosti důkazu. Při argumentaci využil rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva, který se v minulosti zabýval problematikou průmyslových kamer. „*Obecně je pro účely hodnocení, zda došlo k nedovolenému zásahu do soukromí ze strany orgánů veřejné moci, nutno zkoumat, zda byla zaznamenána soukromá záležitost či veřejná událost a zda byl získaný materiál určen pro omezené použití či měl být dostupný široké veřejnosti.*“ V této věci poškozený instalováním kamery sledoval legitimní cíl, tj. ochranu svého majetku a odhalení pachatele trestného činu, navíc záznam byl užit jen pro nezbytně nutný účel, a sice prokázání viny, a nebyl žádným způsobem zneužit. K porušení stěžovatelova práva na soukromí proto v dané věci nedošlo.¹⁹⁴

Obdobně se vyjádřil i Ústavní soud ve svém pozdějším rozhodnutí, kde stěžovatel brojil proti použití tajně pořízené magnetofonové nahrávky jako usvědčujícího důkazu.

---

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. června 2009, sp. zn. 3 Tdo 593/2009

¹⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. února 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09

Soud opět připomněl výrazný zásah do soukromí osoby při pořizování záznamu bez jejího souhlasu a nutnost dodržení zákonného postupu v případě nahrávání orgány činnými v trestním řízení. Naopak při opatřování záznamu bez účasti státu, je kritériem, které rozhodne o použitelnosti důkazu, poměrování chráněných práv a zájmů. *„Kromě okolností, za nichž byla taková nahrávka pořízena, proto bude mít rozhodující význam pro konečné posouzení věci i význam posuzovaného zájmu, který je předmětem vlastního řízení, a možnosti, které měl účastník, uplatňující tuto informaci, k dispozici k tomu, aby získal uvedené informace jiným způsobem, než za cenu porušení soukromí druhé osoby.“*¹⁹⁵ V případech soukromých záznamů pro posouzení jejich přípustnosti jako důkazního prostředku v trestním řízení je tedy potřeba aplikovat princip proporcionality. Bude tak vždy na obecných soudech, aby podle konkrétní situace rozhodly o připuštění jednotlivých důkazních prostředků a posoudily záznam jak z hlediska obsahu, tak i z pohledu obecných principů, neboť jen a pouze obecné soudy důkazy hodnotí na základě volné úvahy a určují, které jsou pro rozhodnutí relevantní.

Při hodnocení procesní využitelnosti záznamu pořízeného soukromou osobou, by soudy neměly opomenout přihlédnout k některým hlediskům. Ty ve svém článku přehledně shrnula Zaoralová, a to na základě dostupné judikatury k této problematice. Jedná se o následující:

- a) *„zda, se jedná o samostatně stojící důkaz v rámci hodnocení otázky viny pachatele anebo má soud k dispozici jiné důkazy*
- b) *zda byla zaznamenána soukromá či veřejná událost*
- c) *zda byl získaný materiál určen pro omezené použití či měl být dostupný široké veřejnosti*
- d) *povaha konkrétního trestného činu, pro který je vedeno trestní stíhání, a význam veřejného zájmu, který je chráněn příslušnou skutkovou podstatou trestného činu*
- e) *zda byl záznam pořízen bez souhlasu nebo se souhlasem nahrávané osoby*
- f) *zda byl provedením záznamu sledován legitimní cíl nebo byl sledován cíl jiný*
- g) *zda byl záznam využit jen pro nezbytně nutný účel nebo byl zneužit*
- h) *zda se záznam týká výlučně trestné činnosti, která má být jeho obsahem prokázána, nebo zda zachycuje i jiné soukromé události“*¹⁹⁶

---

¹⁹⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 143/06

¹⁹⁶ ZAORALOVÁ, Petra. Použitelnost soukromých zvukových a obrazových záznamů jako důkazu v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 11, s. 31. ISSN 1210-6348.

Záznamy pořizované soukromými osobami mají své významné místo v procesu dokazování. Díky rozmachu elektronických zařízení v posledních letech nebylo nikdy jednodušší nahrát probíhající rozhovor nebo natočit video než právě dnes, tedy v době, kdy takřka každý vlastní *smartphone* umožňující zachycovat (i sdílet) prakticky každý okamžik v jeho životě. Zaznamenání protiprávního jednání není výjimkou, někdy je to přímo přímým účelem. I proto se domnívám, že záznamy pořizené soukromými osobami by měly být zakotveny v právním řádu jako další možný důkazní prostředek. Nicméně stejně jako je jednoduché pořídít obrazový nebo zvukový záznam, je stejně jednoduché ho následně upravit a zkreslit. Proto je třeba, aby soudy věnovaly zvýšenou pozornost věrohodnosti soukromě pořizeného záznamu a při zjištěné manipulaci s ním ho odmítly jako absolutně neúčinný důkaz.

Na závěr se ještě pozastavím u komunikace mezi obhájcem a obviněným, která byla řešena už v rámci získávání důkazů orgány činnými v trestním řízení v předchozích podkapitolách. Stejně jako při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a jako u operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí, i před narušením ze strany soukromých subjektů by tato komunikace měla být ochráněna. Pravidla pro pořizování soukromých záznamů absentují, nicméně podstata institutů chránících důvěrnou komunikaci mezi obhájcem a obviněným tkví v tom, aby se orgány činné v trestním řízení nemohly seznámit s obsahem konverzace a nemohly tak profitovat z takové výhody. Z důvodu zachování ústavních práv obviněného je proto nutné i v případě záznamů pořizených soukromými osobami trvat na absolutní neúčinnosti důkazu, který zachycuje obsah zapovězené komunikace.

3.5 Věc Rath

Poslední kapitolu jsem se rozhodla věnovat mediálně propírané korupční kauze z posledních let. Tato věc si zaslouží mou pozornost, neboť se aktuálně věnuje doktríně plodů z otráveného stromu v kontextu českého trestního procesu. Zajímavé bylo sledovat postoj k doktríně u jednotlivých článků soudní soustavy, který se navzájem diametrálně lišil. Zároveň se případ dotýká i odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí, a to jak v souvislosti s doktrínou, tak zejména pokud jde o požadavky na jejich formální stránku.

Případ se týká ovlivňování veřejných zakázek ve Středočeském kraji vedený proti jedenácti obviněným včetně bývalého středočeského hejtmana Davida Ratha. Na úvod

předestírám, že se v rozboru budu zabývat pouze částí týkající se právě odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí, která je podstatná pro mou diplomovou práci. Zdá se mi ale důležité upozornit na spletnost projednávané věci, která byla dána především řešením jednotlivých dílčích námitek stran obhajoby. V rámci věci se tak řešilo mimo jiné vydání Ratha Poslaneckou sněmovnou a u Nejvyššího soudu vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení v době před udělením souhlasu Poslanecké sněmovny s vydáním.¹⁹⁷ Během řízení bylo podáno několik desítek námitek vůči podjatosti soudce, taktéž pro porušení práva na zákonného soudce. Zevrubně se řešila otázka místní příslušnosti Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem k úkonům v přípravném řízení.¹⁹⁸ Věc týkající se vazby došla až k Ústavnímu soudu, kdy ponechání Ratha ve vazbě označil Ústavní soud jako protiústavní a usnesení o ponechání ve vazbě zrušil¹⁹⁹. Meritorně celá věc není stále pravomocně ukončena.²⁰⁰

Trestní stíhání proti jedenácti obviněným začalo v roce 2012, o rok později byla podána obžaloba. Následně byla věc týkající se exposlance Ratha a spoluobviněné podnikatelky Novanské vyčleněna k samostatnému řízení. Rozsudek v uvedené věci Krajský soud v Praze vynesl dne 23. července 2015, proti zbylým devíti obviněným byl vynesen již dříve, a to 7. dubna 2015.²⁰¹

V hlavním líčení před krajským soudem obhajoba namítala nezákonnost důkazů získaných Krajským státním zastupitelstvím v Ústí nad Labem na základě příkazů Okresního soudu v Ústí nad Labem (příkazy k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, povolení ke sledování osob a věcí a nařízení domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor), jemuž obhajoba vytýkala jednak místní nepřislusnost a jednak také chybějící náležitosti příkazů a povolení, například nedostatečně odůvodněné příkazy k odposlechu. Nalézací soud odkázal na rozhodnutí vyšších soudů a Ústavního soudu, který se už některými aspekty zákonnosti důkazů zabýval v dřívějších rozhodnutích. S těmito rozhodnutími se ztotožnil a konstatoval zákonnost postupu orgánů činných v trestním řízení a důkazy opatřené v přípravném řízení jako získané v souladu s trestním řádem, a tedy použitelné.²⁰²

---

¹⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října, sp. zn. 3 Tcu 82/2013

¹⁹⁸ Srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. června 2012, sp. zn. II. ÚS 1885/12 a Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. I. ÚS 2632/12

¹⁹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13

²⁰⁰ Vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně je naplánováno na 27. června 2018

²⁰¹ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. dubna 2015, sp. zn. 4 T 21/2013

²⁰² Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. července 2015, sp. zn. 4 T 5/2015

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací se opět zabýval nezákonností odposlechlů a záznamů telekomunikačního provozu dle ust. § 88 TrŘ a sledováním osob a věcí dle ust. § 158d TrŘ, a to z důvodu nedostatečného odůvodnění příkazů, resp. žádostí. Soud zdůraznil subsidiární povahu nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, který musí být podmíněn důvodným předpokladem získání významných skutečností. Vytýká příkazu neodůvodnění doby trvání, navíc postrádá úvahu o nezbytnosti užití odposlechu jakožto prostředku zasahujícího do práv chráněných čl. 13 Listiny. Příkazy neobsahovaly ani uvedení trestného činu, pro který se řízení vede. Okresní soud pouze nekriticky převzal názor státního zástupce a neposoudil materiální podmínky pro nařízení odposlechu, což má být patrné z odůvodnění.

Obdobně Vrchní soud vytkl okresnímu soudu nedostatky povolení ke sledování osob a věcí, který představuje také výrazný zásah do základních práv, jenž je nutno řádně odůvodnit s podezřením na konkrétní trestnou činnost. Žádosti byly natolik obecné, že nespĺnily dle mínění odvolacího soudu náležitosti vyžadované zákonem. I v tomto případě sklídl kritiku laxní přístup okresního soudu, který převzal bez přezkoumání názor státního zástupce.

Vzhledem k tomu, že Vrchní soud jak v případě nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, tak v případě povolení ke sledování osob a věcí konstatoval jejich nezákonnost, musel se vypořádat s otázkou použitelnosti důkazů nashromážděných v návaznosti na takto nelegálně provedené úkony. V rozhodnutí poněkud alibisticky odkázal na článek Herczega publikovaný v *Bulletinu advokacie*²⁰³ týkající se plodů z otráveného stromu, jehož podstatnou část v odůvodnění svého rozhodnutí citoval a jehož závěry vzal za své. Využití informací pocházejících z absolutně neúčinného důkazu by bylo porušením principu právního státu a je proto nutné důkazní situaci vrátit před započetí procesně neúčinného důkazu. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí jsou nepoužitelné důkazní prostředky a ve světle závěrů Vrchního soudu by se nemělo přihlížet ani k žádným důkazům z toho dovozeným. Nalézací soud bude v novém rozhodnutí moci vycházet pouze z důkazů, které bylo možno obstatat i bez skutečností zjištěných z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a ze sledování osob a věcí,

---

²⁰³ HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 1-2, s. 46. ISSN 1210-6348.

tj. procesně souladným způsobem. Rozsudek Krajského soudu v Praze byl zrušen a vrácen.²⁰⁴

Proti usnesení Vrchního soudu v Praze podal ministr spravedlnosti k Nejvyššímu soudu stížnost pro porušení zákona²⁰⁵, neboť nespátřuje postup orgánů činných v trestním řízení v souvislosti s odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu nezákonným. Stejně tak vyčítá soudu špatnou aplikaci doktríny plodů z otráveného stromu, která v této podobě není v českém trestním procesu převzata.

Nejvyšší soud s odkazem na svou předchozí judikaturu i judikaturu Ústavního soudu, kde se zabýval odůvodněním neodkladných a neopakovatelných úkonů, připomněl, že neodůvodněnost je toliko vadou formální a pokud existují věcné důvody patrné ze spisového materiálu svědčící o důvodnosti, nemá zmíněné formální pochybení vliv na správnost úkonu a není tudíž dán důvod pro zrušení meritorního rozhodnutí. Stejně tak připomněl, že české trestní řízení jako součást řízení kontinentálního vychází z formálně-materiální povahy důkazu a že zpravidla až vada porušující právo na spravedlivý proces vede k vyloučení důkazu. To znamená, že i pokud nejsou dodrženy všechny podmínky pro provádění a opatřování důkazů vyžadované trestním řádem díky materiálními přístupem k vadám řízení nemusí takové pochybení vždy automaticky znamenat nepoužitelnost důkazu.

Nejvyšší soud se dále zabýval jednotlivě všemi nařízeními a povoleními z hlediska jejich zákonnosti. K nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu konstatoval, že jediné co mu lze vytknout, je absence odůvodnění nezbytnosti nařízení na nejdlejší možnou dobu. Ačkoli se jedná o nedostatek, nahlíženo formálně-materiální optikou, podstatné je, že skutkové okolnosti případu vydání nařízení odůvodňují. Odvolací soud k posouzení odůvodnění odposlechu a záznamu přistupoval ryze formálně, což odporuje materiálně právnímu státu. Stejně kritiky se dočkalo také povolení ke sledování osob a věcí, kde byl odvolacímu soudu znovu vyčten formální přístup k posuzování povolení. K námitce o převzetí argumentace z odůvodnění žádosti o povolení vypracované státním zástupcem soud podotkl, že nevidí důvod, proč by soud formálně i věcně bezvadnou žádost státního zástupce přepisoval, pokud se s ní po přezkoumání ztotožnil. Všechna vydaná nařízení, resp. povolení shledal Nejvyšší soud jako vydaná v souladu se zákonem.

---

²⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6 To 106/2015

²⁰⁵ Konkrétně ustanovení § 254 odst. 1 TrŘ, § 258 odst. 1 písm. a), b), c) TrŘ a § 259 odst. 1 TrŘ

Vzhledem k zákonnosti všech příkazů k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, jakož i k zákonnosti povolení ke sledování osob i věcí, už se Nejvyšší soud nemusel zabývat aplikací doktríny plodů z otráveného stromu, neboť předpoklad otráveného stromu odpadl. Přesto se k tomu stručně vyjádřil s odkazem na v rozhodnutí stále skloňovaného formálně-materiálního pojetí povahy důkazů typické pro kontinentální právo, které stojí v opozici k formálním důkazním pravidlům charakteristických pro common law. „Nelze ovšem vyloučit, že v některých případech se může na základě „kontinentálního“ formálně-materiálního přístupu k hodnocení zákonnosti důkazů dojít ke stejným závěrům jako na podkladě této angloamerické doktríny. Podstatné nicméně je přistupovat k hodnocení zákonnosti důkazů vždy diferencovaně s ohledem na konkrétní povahu a závažnost vady nastalé v procesu dokazování a nečinit paušální závěry, že celý důkaz získaný nebo odvozený z procesně nepřípustně provedeného úkonu je „otrávený“.“²⁰⁶

Nejvyšší soud také vidí jako chybu v postupu odvolacího soudu to, že pokud učinil závěr o nezákonnosti všech důkazů, měl je následně sám vyhodnotit. Vrchní soud však nechal na zvážení soudu prvního stupně, k jakým důkazům přihlédně.²⁰⁷

Svým postojem v předmětné věci Nejvyšší soud jen dotáhl již v dřívější judikatuře vyslovený názor vycházející z doktríny materiálního právního státu, a sice že na odůvodnění konkrétních úkonů nelze nahlížet přísně formalisticky a svazovat orgány činné v trestním řízení nutností detailního odůvodnění v případě, kdy je ze spisového materiálu, potažmo z dalších skutečností seznatelné, že existují důvody pro vydání takového příkazu či povolení. Nedostatek odůvodnění ve vydaných příkazech nezpůsobuje neplatnost daného rozhodnutí a ani automaticky nevede k nepoužitelnosti důkazního prostředku na základě toho získaného. Při přezkoumávání a hodnocení zákonnosti vydaných příkazů musí mít tedy soudy na paměti materiálně-formální pojetí a v každém jednotlivém případě posuzovat podle skutkových okolností, zda jsou důvody pro vydání příkazu dány. Zárukou pro důvodnost vydání příkazu je i test účinnosti trojí kontroly, při kterém posuzují úkon nejprve policejní orgán, následně státní zástupce a nakonec i soudce.²⁰⁸

Celá věc v rozebíraném případě je zajímavá i tím, že stížnost pro porušení zákona byla podána v živé věci, tedy aniž by byla meritorně skončena. Stížnost pro porušení zákona je oprávněn podat pouze ministr spravedlnosti k Nejvyššímu soudu, a to proti

---

²⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. Tz 3/2017

²⁰⁷ Tamtéž

²⁰⁸ Tamtéž

pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Pokud Nejvyšší soud shledá, že byl porušen zákon, můžeme rozlišovat dvě situace. První nastává v případě porušení zákona v neprospěch obviněného. Za této situace Nejvyšší soud spolu s výrokem o porušení zákona zároveň zruší napadené rozhodnutí nebo jeho část (§ 269 odst. 2 TrŘ). Druhá situace nastává při porušení zákona ve prospěch obviněného, jak je tomu v nyní zkoumaném případě. Nejvyšší soud se omezuje pouze na konstatování porušení zákona (§ 268 odst. 2 TrŘ), do právní moci napadeného rozhodnutí zasahovat nemůže (§ 269 odst. 1 TrŘ). Ze strany Nejvyššího soudu se jedná toliko o akademický výrok sloužící jako výkladové vodítko ke sjednocení judikatury pro futuro.²⁰⁹

Přestože tedy v námi posuzované věci Nejvyšší soud konstatoval, že odposlechy i sledování jsou zákonné, a tudíž usnesením Vrchního soudu v Praze byl porušen zákon, porušení zákona se dělo ve prospěch obviněných, a proto Nejvyšší soud nezákonné rozhodnutí Vrchního soudu v Praze zrušit nemohl, neboť takové rozhodnutí není ze své podstaty způsobilé u účastníků řízení vyvolávat právní následky.

Otázka je, jak se nyní k věci postaví prvostupňový soud, který bude věc znovu projednávat. Ten je sice vázán právním názorem soudu druhého stupně, který mu věc vrátil k novému rozhodnutí (§ 264 odst. 1 TrŘ) a nařídil vyslechnutí jednoho ze svědků.²¹⁰ Je však třeba dodat, že odvolací soud není oprávněn nařídít soudu prvostupňovému, jak má důkazy hodnotit.²¹¹ Vzhledem k již publikovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci předmětné stížnosti pro porušení zákona však rovněž nemůže Krajský soud v Praze zcela ignorovat při svém rozhodnutí zmíněný akademický výrok. To by bylo i neekonomické řešení, neboť Nejvyšší soud už svůj pohled na danou věc odtajnil a tedy případné rozhodnutí o hypotetickém opravném prostředku (např. dovolání), kde disponuje kasačním oprávněním, je nabíledni.

V této souvislosti se nabízí otázka, zda je současná právní úprava stížnosti pro porušení zákona vhodná z pohledu skutečnosti, že jí lze ovlivňovat otevřenou trestní věc. Obviněný není aktivně legitimován k podání této stížnosti a zasáhnout do jeho práv zrušením napadeného rozhodnutí je možné pouze v případě, že byl zákon porušen k jeho tíži. Tím, že rozhodnutí o porušení zákona ve prospěch obviněného má povahu pouze akademického výroku, je definičním znakem stížnosti nemožnost zhoršení postavení

---

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. Tz 3/2017

²¹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. července 2015, sp. zn. 4 T 5/2015

²¹¹ PÚRY, František. Komentář k § 264 [Řízení u soudu prvního stupně po zrušení rozsudku]. In: ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád II: komentář (§ 157-314s)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 3130. ISBN 978-80-7400-465-0.

obviněného. Tento znak je oslaben v případě, že trestní řízení není skočeno, ale již je vydaný akademický výrok konstatující porušení zákona odvolacím soudem. Proto se jeví jako správné řešení, aby stížnost pro porušení zákona mohla být podávána pouze v meritorně skončených věcech, kdy nezasahuje výše uvedeným způsobem do právní jistoty obviněného.

Závěr

V diplomové práci s názvem „Důsledky porušení předpisů o dokazování pro účinnost důkazů“ jsem si ve svém úvodu kladla za cíl zanalyzovat problematiku neúčinnosti důkazů v kontextu současné právní úpravy, a to s pomocí odborných příspěvků v člancích i monografiích, ale především prostřednictvím judikatury aplikovatelné na dané téma.

Právní úprava neúčinnosti důkazu vykazuje řadu nedostatků, které by si zasloužily upravit na základě tuzemské důkazní teorie. Úprava dokazování je primárně obsažena v trestním řádu. Nicméně převážná část předmětných ustanovení je konkrétně zaměřena na vybrané důkazní prostředky a způsob jejich provedení. Jako stěžejní se tak jeví ust. § 89 odst. 2 věta první a druhá, které znějí: *„Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout.“* Zákonodárci zvolili demonstrativní výčet důkazních prostředků, který a priori nevylučuje užití žádného důkazního prostředku s výjimkou důkazu získaného nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení, ledaže je užít proti osobě, která takové donucení nebo hrozby užila. Tento odstavec tak zůstává jediným explicitním ustanovením o absolutní neúčinnosti. Ačkoli taxativní výčet by se na první pohled mohl zdát vhodnějším řešením, které by posilovalo právní jistotu, nedomnívám se, že tomu tak skutečně je. Argument, že demonstrativní výčet umožňuje pružněji reagovat na vývoj některých metod v oblasti kriminalistiky, je sice oslaben množstvím a častostí novelizací trestního řádu, nicméně i přesto jsem toho názoru, že zvolení demonstrativního výčtu není žádným velkým nedostatkem stávající úpravy. Spíše si myslím, že by měl být výčet doplněn o další běžně užívané důkazní prostředky jako je metoda pachové identifikace či v závěru práce rozebrané soukromé záznamy. Dle mého soudu však není potřeba volit výčet uzavřený.

Jako velký nedostatek současné právní úpravy však vidím absenci důvodů absolutní a relativní neúčinnosti důkazů a definování podstatných vad řízení. Během dokazování se strany snaží přesvědčit pomocí předkládaných důkazů soud o své pravdě. Soudci následně na základě volného hodnocení důkazů jednotlivé důkazy zkoumají, a to mimo jiné z hlediska jejich zákonnosti. Zajímá je tedy, zda byl důkaz získán v souladu s právními předpisy a zda je k němu možné pro účely rozhodnutí přihlídnout. Posuzování zákonnosti a přípustnosti důkazů v trestním řízení hraje klíčovou úlohu pro legalitu a spravedlivost

celého procesu. Jak bylo rozebráno výše, nezákonný postup během dokazování mající charakter podstatné vady má za následek neúčinnost důkazu a jeho vyloučení z fáze hodnocení. Zdá se mi proto tristní, že trestní řád úpravu neúčinnosti úplně opomíjí, když se přitom jedná o výsostně důležitou otázku, která je v současné době ponechána v rukou soudní praxe. To by sice mohlo fungovat v angloamerickém systému *common law*, nicméně v kontinentálním právu, pod něž spadá i český právní systém, je podle mého názoru nevhodným řešením ponechávat podstatné právní otázky na judikatorní činnosti a obecných právních principech.

V trestním řádu by se po vzoru trestněprávní nauky, jež byla vyložena v této práci, měla objevit v první řadě úprava podstatných vad způsobujících neúčinnost důkazů, a to buď formou demonstrativního výčtu, nebo alespoň nastavením kritérií pro odlišení vad podstatných a nepodstatných. Domnívám se, že taxativní výčet podstatných vad nepřichází v úvahu, neboť by byl příliš kazuistický. Dále je třeba uvést důvody relativní a absolutní neúčinnosti, nejspíše formou obecného pravidla, opět bych nesahala k taxativnímu výčtu. Chybět by neměly ani způsoby odstranění vzniklých vad.

Ačkoli trestní řád obsahuje minimální úpravu, nauka i judikatura s problematikou neúčinných důkazů pracují. V druhé kapitole, kterou považuji za klíčovou, bylo mým hlavním úkolem rozebrat otázku zákonnosti důkazů, při které nás zajímá, zda byl důkaz opatřen v souladu s právními předpisy. Odpověď je významná z důvodu následného posuzování relativní a absolutní neúčinnosti důkazů. Výklad o zákonnosti důkazů jsem opřela o pět odlišných hledisek pro posuzování zákonnosti, vycházejí při tom z Repíkova článku publikovaného roku 1982 v Bulletinu advokacie. Každý jednotlivý bod jsem se snažila kriticky zhodnotit za použití aktuální judikatury. Zmiňovanými pěti kritérii, jež určují meze dokazování, jsou důkazní prostředky, subjekt dokazování, procesní stádium, předmět důkazu a způsob provedení důkazu. V rámci předkládané práce jsem se nejvíce pozastavila u příslušnosti jednotlivých subjektů dokazování, která má poměrně roztržitou úpravu v jednotlivých právních předpisech.

Bez povšimnutí jsem neponechala ani problematiku důkazů získaných na základě neúčinných důkazů vyjádřenou doktrínou plodů z otráveného stromu. Doktrína byla vytvořena americkými soudy, proto jsem se v úvodu příslušné podkapitoly věnovala americkému vývoji, a to v míře potřebné pro otázku aplikovatelnosti zmíněné teorie v českém trestním řízení. Dále jsem nastínila i rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva k otázce zákonnosti důkazu, včetně postoje k plodům z otráveného stromu na

příkladu věci Magnuse Gäfgena. Jádrem podkapitoly je však doktrína plodů z otráveného stromu v České republice. Český proces uvedenou teorii podle soudní praxe do svého systému nepřevzal, přesto je možné v konkrétním případě vyloučit z důkazního hodnocení důkaz odvozený z neúčinného důkazu. Vždy však musí být důkaz (plod) hodnocen v kontextu dalších, pro daný případ relevantních, skutečností i důkazů. Není tedy možné učinit obecně platný závěr, v jakém případě odvozené důkazy vykazují tolik toxicity, že je nutné vyloučit důkaz z dokazování, a naopak, v jakých situacích by vyloučení důkazu bylo nepřiměřeným nástrojem. Domnívám se, že tento český přístup je vhodný, neboť reflektuje okolnosti každé věci, a to včetně závažnosti porušení primárního, neúčinného důkazu. Zároveň nechává na volném hodnocení důkazů stran soudců, aby každý případ zvlášť posoudili. V případě kategorického odmítnutí plodů by chyběl korektiv ze strany orgánů činných v trestním řízení v případě méně závažných vad.

Ve třetí kapitole jsem se věnovala analýze konkrétních důkazních prostředků z hlediska jejich využití v trestním řízení. Z důvodu zaměření práce na obrazové, zvukové a jiné záznamy, stála v popředí otázka ústavněprávních limitů zásahů do soukromí, kterým se nelze při pořizování záznamu vyhnout. Ústřední ústavněprávní zásadou je princip proporcionality, který je třeba vždy aplikovat na instituty trestního práva, při kterých dochází k zásahu do základních práv a svobod. Test proporcionality je nutné uplatnit nejen při provádění důkazů ze strany orgánů činných v trestním řízení, jakými jsou odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle ust. § 88 TrŘ a operativně pátracím prostředkem sledování osob a věcí dle ust. § 158d TrŘ, ale také při pořizování záznamů soukromými osobami. Právě záznamy od soukromých osob a jejich využitelnost v trestním řízení je zajímavým bodem této práce, neboť se jedná o důkazní prostředek právně neupravený. Proto se soudci při hodnocení důkazní využitelnosti soukromých záznamů musí ještě více upínat právě k principu proporcionality. V případě porušení principu proporcionality při získávání důkazu by na takový důkaz nebylo možné hledět jako na zákonný a bylo by nutné zkoumat jeho použitelnost v trestním řízení.

Poslední část práce pak přináší pohled do aktuálního rozhodování českých soudů k otázce jak doktrína plodů z otráveného stromu, tak zákonnosti odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí, a to ve světle formálně-materiálního pojetí důkazu, které odsuzuje přílišné lpění na formálních aspektech při provádění důkazu. Poslední série judikátů tak snoubí dvě významné části této práce.

Na úplný závěr připomenu teorii konfliktu zájmů, která prostupuje celou předkládanou diplomovou prací. Podstatou trestního práva je stíhání a potrestání pachatelů trestných činů. V kolizi s tímto zájmem však stojí zájem na zachování základních práv a svobod jednotlivců reprezentovaný ve většině případů, kterými se tato práce zabývala, zájmem na ochraně soukromí a zachování individuální soukromé sféry osob. Vždy je třeba hledat mezi těmito protichůdnými zájmy rovnováhu a nezapomínat na to, jak velkou hodnotou jsou v současné demokratické společnosti lidská práva, nehledě na to, jak může být veliký apel společnosti na stíhání především závažných forem kriminality jako je terorismus a organizovaný zločin.

Seznam zkratk

Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podle sdělení č. 209/1992 Sb.
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
GDPR	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES

Seznam použitých zdrojů

UČEBNICE, MONOGRAFIE, KOMENTÁŘE

- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav. *Trestní řád: komentář I. díl (§ 1 až 179h)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.
- FENYK, Jaroslav, GRIVNA, Tomáš a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.
- FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7687-7.
- FRYŠTÁK, Marek a POLIŠENSKÁ, Petra. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-85-4.
- ISRAEL, Jerold H., KAMISAR, Yale a LAFAVE, Wayne R. *Criminal procedure and the Constitution*. 1. vyd. St. Paul, MN: West Publishing Co, 1995. ISBN 0314068643.
- JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo procesní*. 4. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1.
- MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1984. ISBN 65-019-84.
- NEJEDLÝ, Josef. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2.
- NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1.
- POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub et al. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8073-7.
- SALTZBURG, Stephen A., CAPRA, Daniel J. a DAVIS, Angela J. *Basic criminal procedure*. 6. vyd. St. Paul, MN: West, 2012. ISBN 978-0-314-28319-1.
- ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád I.: komentář (§ 1-156)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád II: komentář (§ 157-314s)*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.-0.

- ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef et al. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4
- VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-543-5.
- WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.

ODBORNÉ ČLÁNKY

- GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 6, s. 61-66. ISSN 1210-6348.
- FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 5, s. 109-112. ISSN 1213-5313.
- HERCZEG, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2009, č. 3, s. 65-70. ISSN 1213-5313.
- HERCZEG, Jiří. Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 1-2, s. 38-47. ISSN 1210-6348.
- JEŽEK, Jiří. K odposlechu advokáta. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 9, s. 32-35. ISSN 1210-6348.
- FRYŠTÁK, Marek a JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2014, roč. 22, č. 1, s. 12 - 22. ISSN 1210-9126.
- NOVOTNÁ, Jaroslava. K některým otázkám dokazování odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 10, s. 290 – 299. ISSN 1213-5313.
- PIPEK, Jiří. Zákaz důkazů v českém trestním řízení. *Kriminalistika*. 1998, roč. XXXI, č. 4, s. 309 - 322. ISSN 1210-9150.
- REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 1982, č. červen-září, s. 125 – 154. ISSN 1210-6348.
- RŮŽEK, Antonín. K některým důsledkům porušení předepsaného procesního postupu. *Socialistické soudnictví*. 1966, roč. VI, č. 5, s. 223-231. ISSN 0560-4052.
- ŠÁMAL, Pavel. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu ve světle judikatury. *Soudní rozhledy*. 2000, č. 3, s. 67 - 70. ISSN 1211-4405.

- ŠEVČÍK, Vlastimil. Některé ústavní aspekty odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (část první). *Bulletin advokacie*. 1996, č. 6-7, s. 9-18. ISSN 1210-6348.
- ŠEVČÍK, Vlastimil. Některé ústavní aspekty odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (část druhá). *Bulletin advokacie*. 1996, č. 8, s. 43-54. ISSN 1210-6348.
- VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 3, s. 15 - 25. ISSN 1210-6348.
- VONDRUŠKA, František. K ustanovení obhájce místně nepřislušným soudem. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 1, s. 18-22. ISSN 1213-5313.
- VUČKA, Jan. Test proporcionality při zajišťování důkazů. *Trestněprávní revue*. 2010, č. 9, s. 290-293. ISSN 1213-5313.
- ZAORALOVÁ, Petra. Použitelnost soukromých zvukových a obrazových záznamů jako důkazu v trestním řízení. *Bulletin advokacie*. 2017, č. 11, s. 28-32. ISSN 1210-6348.

JINÉ ZDROJE

- SOMMEROVÁ, Klára. Syndrom Velkého bratra a boj o naše data. *Právní prostor* [online]. 20.10.2015 Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/syndrom-velkeho-bratra-a-boj-o-nase-data>
- Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2016 ze dne 15. srpna 2017, PPR-2502-8/ČJ-2017-990392
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů, č. 169/1999 Dz

JUDIKATURA

Judikatura obecných soudů

- Usnesení Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 18. října 1989, sp. zn. 1 T 218/89
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. dubna 2015, sp. zn. 4 T 21/2013
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. července 2015, sp. zn. 4 T 5/2015
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. května 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. ledna 2001, sp. zn. 4 To 3/01
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. ledna 2002, sp. zn. 7 To 156/01
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. října 2003, sp. zn. 2 to 144/03
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6 To 106/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 1990, sp. zn. 5 To 46/90
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 1992, sp. zn. 6 To 12/92
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 1999, sp. zn. 3 Tr 4/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. června 2009, sp. zn. 3 Tdo 593/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 6 Tdo 184/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2013, sp. zn. 6 Tdo 84/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října, sp. zn. 3 Tcu 82/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 7 Tdo 249/2017
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. Tz 3/2017

Judikatura Ústavního soudu České republiky

- Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 1994 sp. zn. II. ÚS 6/93
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 1995, sp. zn. III. ÚS 62/95
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. února 1996, sp. zn. III. ÚS 232/95
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2002, sp. zn. 291/2000
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. ledna 2001 sp. zn. II. ÚS 502/2000
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. března 2003, sp. zn. IV. ÚS 757/2000
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. října 2005, sp. zn. 298/05
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. března 2006, sp. zn. III. ÚS 231/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. února 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 143/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2012, sp. zn. III. ÚS 2260/10
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. června 2012, sp. zn. II. ÚS 1885/12
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. I. ÚS 2632/12
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. května 2014, sp. zn. III. ÚS 587/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. listopadu 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. ledna 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. února 2017, sp. zn. I. ÚS 3724/16

Judikatura evropských soudů

- Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 8. dubna 2014, sp. zn. C-293/12 a C-594/12
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. června 2010, sp. zn. 22978/05
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. července 2006, sp. zn. 54810/00

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podle sdělení č. 209/1992 Sb.
- Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, podle vyhlášky č. 143/1988 Sb.
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů
- Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii

- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES

Důsledky porušení předpisů o dokazování pro účinnost důkazů

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem neúčinnosti důkazů v kontextu českého trestního procesu. Hlavním cílem bylo podat ucelený výklad o dané problematice, rozebrat stávající právní úpravu, včetně jejich nedostatků, a celou práci doplnit o dostatečné množství relevantní judikatury.

Práce je systematicky rozdělena do tří ústředních kapitol. První kapitola je krátkým výkladem o základních pojmech, zásadách a hlavních pramenech vztahujících se k dokazování. Druhá kapitola je stěžejní pro pochopení zpracovávaného tématu. Věnuje se hodnocení důkazů z hlediska jejich zákonnosti a možnosti jejich následného využití v trestním řízení, která je vázána na splnění zákonných pravidel o dokazování. Po teoretickém úvodu o relativní a absolutní neúčinnosti důkazu je podrobněji zpracována zákonnost důkazů podle pěti různých kritérií, jimiž jsou určeny zákonné meze dokazování. Jsou jimi důkazní prostředky, subjekt dokazování, procesní stádium, předmět důkazu a způsob provedení důkazu. Část této kapitoly je také věnována otázce, zda se neúčinnost důkazů přenáší na odvozené důkazy. V této souvislosti je rozebrán vývoj americké doktríny plodů z otráveného stromu a čtenáři je nabídnut i pohled do způsobu rozhodování Evropského soudu pro lidská práva. Největší prostor je však věnován aplikaci doktríny v českém právu. Třetí kapitola se pak zabývá podmínkami využití vybraných důkazních prostředků v trestním řízení, a to včetně důsledků jejich nedodržení. Konkrétně pojednává o zvukových, obrazových a jiných záznamech. Věnuje se záznamům pořizovaným orgány činnými v trestním řízení, mezi něž se řadí odposlech a záznam telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí upravené trestním řádem. Probrány jsou také záznamy, které pořizují soukromé osoby.

Ve svém závěru práce shrnuje zjištěné poznatky o neúčinných důkazech, připomíná sporná místa a věnuje se úvahám *de lege ferenda*.

Klíčová slova

dokazování v trestním řízení, neúčinné důkazy, zákonnost důkazů

The consequences of the breaching the rules on evidence for the effectiveness of evidence

Abstract

This diploma thesis deals with the ineffective evidence in the context of criminal procedure in the Czech Republic. The aim of this thesis is to provide a coherent interpretation on this topic, analyse current legal framework including its shortcomings and supplement the thesis with a sufficient number of applicable case law.

The thesis is systematically divided into three main chapters. The first chapter is a short interpretation of key terms, principles of the law of evidence and fundamental sources of law related to the evidence. The second chapter is crucial for understanding this issue. This chapter is devoted to the evaluation of evidence from the point of view of their legality as well as the possibility of using such as evidence in criminal proceedings subject to the statutory rules on evidence. After a theoretical introduction on absolute and relative inefficiency of evidence, the legality of evidence is described in detail according to five different aspects, which determine legal boundaries of evidence. These five aspects are means of evidence, the subject of evidence, stage of proceedings, the subject-matter of evidence and taking of evidence. Part of this chapter is also dedicated to the issue of whether the inefficiency of evidence has an impact on evidence obtained as a result of ineffective evidence. In that regard the development of the “fruit of the poisonous tree” doctrine, first described in the United States, is explained and readers can also take a look into the way of ruling before the European Court of Justice. However, this part is mostly focused on the application of this doctrine within the Czech legal system. The third chapter analyses the conditions of using the selected means of evidence in criminal proceedings, including the consequences in case of breaching these conditions. This chapter specifically focuses on audio, video and other recordings. It discusses the recordings taped by law enforcement authorities that include wiretapping and interception of telecommunication and surveillance on persons and objects, both regulated in Criminal Procedure Act. The chapter also deals with recording obtained by individuals.

The last part of this thesis concludes acquired knowledge about ineffective evidence, reminds disputed passages and provides *de lege ferenda* reflections.

Key words

evidence in criminal proceedings, ineffective evidence, the legality of evidence